

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Teologické nauky, kombinované studium

Mgr. Aleš Veselík

Duchovní profil Norberta z Xantenu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Luisa Karczubová, Th.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem jen uvedené informační zdroje.

V Olomouci dne 3. 11. 2020

Mgr. Aleš Veselík

Poděkování

Děkuji Luise Karczubové, Th.D., vedoucí mé práce, za pomoc při jejím vytváření.

Obsah

Úvod	5
1. Duchovní kontext dobových dějin Xantenu	11
1.1. Historické události císařství	11
1.2. Městečko Xanten.....	14
1.3. Duchovní situace v církvi 11 a 12 století v Německu.....	15
2. Vznik řádu premonstrátů a jejich spiritualita	18
2.1. Vznik řádu premonstrátů.....	19
2.1.1. Hledání nových učedníků	20
2.1.2. Počátky založení řádu.....	20
2.2. Premonstrátská spiritualita	22
2.2.1. Augustinova řehole	23
2.2.2. Nosné prvky premonstrátské spirituality.....	24
2.2.3. Pět premonstrátských zásad	27
3. Vlastní životopis	33
3.1. Mládí a jeho politická kariéra	34
3.2. Obrácení	35
3.3. Putující kazatel.....	37
3.4. Přátelství s biskupem Bartolomějem a počátky Premontre	38
3.5. Pokračování apoštolského působení	40
3.6. Norbert arcibiskupem.....	42
4. Spiritualita a charismata Norberta	46
4.1. Následování Krista	48
4.2. Chraň se zlého a čiň dobro	49
4.3. Život v chudobě a odříkání	51
4.4. Zvěstovatel božího slova.....	54
4.5. Reformátor církve	56
4.6. Usmiřovatel.....	57
4.7. Mariánský ctitel.....	59
4.8. Eucharistický světec.....	61
Závěr	64
Anotace	66
Annotation	67
Seznam použité literatury	68
Seznam použitých zkratk	70

Úvod

Svatý Norbert se narodil v městě Xantenu na šlechtickém hradě v údolí Rýna severně od Kolína v německé říši. Jméno Norbert znamená v překladu *princ ze severu*. Jeho životní příběh se uskutečnil na přelomu dvanáctého století v období gregoriánského reformního hnutí. V roce 1121 založil v Premontré nedaleko Laonu premonstrátský řád, který své duchovní poslání už téměř 900 let šíří. Tato práce se bude zabývat životem svěťce, jeho jednotlivými životními etapami, spiritualitou a charismaty. Předmětem pozornosti bude také vznik premonstrátského řádu a jeho spiritualita. V úvodu práce se budeme zabývat tím, co pro nás může znamenat povolání ke svatosti, co znamená být svatým z hlediska historie, z hlediska církevní historie a z hlediska spirituality teologické.

Lumen gentium hovoří o všeobecném povolání k svatosti: „Pán Ježíš, božský učitel a vzor každé dokonalosti, hlásal svým učedníkům, každého stavu – všem i každému jednotlivě – svatost života, jejímž průvodcem a dovršitelem je on sám: „Vy však buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský otec“ (Mt 5,48). Všem totiž seslal Ducha svatého, aby je v nitru vedl k milování Boha z celého srdce, z celé duše, z celé mysli a ze všech sil (srov. Mk 12,30) a ke vzájemné lásce, jako Kristus miloval je (srov. Jan 13,34;15,12). Kristovi následovníci, povolání od Boha ne na základě svých skutků, ale z jeho rozhodnutí a milosti, a ospravedlnění v Pánu Ježíši, se stali při křtu víry opravdu Božími dětmi a účastníky Boží přirozenosti, a proto skutečně svatými. Mají tedy svým životem toto přijaté posvěcení s Boží pomocí uchovávat a zdokonalovat. Apoštol je napomíná, aby žili, „jak se sluší na věřící“ (Ef 5,3), a aby jako Boží vyvolení, svatí a milovaní projevovali navenek „milosrdné srdce, dobrotu, pokoru, mírnost a trpělivost“ (Kol 3,12) a přinášeli plody Ducha k posvěcení (srov. Gal 5,22; Řím 6,22). Protože však všichni chybujeme často (srov. Jak 3,2), stále potřebujeme Boží milosrdenství a denně se musíme modlit: „Odpusť nám naše viny“¹ (Mt 6,12).

Altrichter uvádí k historickému redukcujícímu stanovisku: „Nenahlíží svěťce z duchovního celku, tedy vylučuje teologický kontext, častěji hovoří o tzv. elitě: svěťecké osobnosti jsou elity (možná „fabrikované“ i na zakázku mocných), vzdálené od nás

¹ *Lumen gentium*, in *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, č. 40, s. 75-76.

„prostých“ (tj. bez elity). Pokud však světec zrcadlí živého Boha, nemůže být modelem, podmíněným lidským záměrem – Kristus a jeho kristocentricita nevytváří elitu.“²

Norbert patřil mezi nejvýznamnější osobnosti duchovního i politického života. Pocházel z významné šlechtické rodiny, která měla příbuzenské vztahy s vrchními představiteli Německé říše. Dostalo se mu kvalitní vzdělání, které zpočátku zúročoval v roli císařského kaplana či jako člen státní rady. Nermalou roli v životě sehrávali jeho duchovní vůdcové a přátelé. Setkával se s těmi nejvyššími představiteli světské moci, s císaři, ale i s největšími představiteli církve, s papeži. Důsledně prosazoval principy gregoriánské reformy. Jako magdeburský arcibiskup ovlivňoval život duchovenstva a vztahy mezi nejvyššími představiteli politické moci a papeži. Založením premonstrátského řádu přispěl k podpoře celého reformního hnutí.

Pokud chceme umět světce poznávat, nemůžeme vycházet pouze z analýzy faktů nebo mentorování. Světce se učíme poznávat např. duchovní četbou, kdy nečteme ve smyslu pouze *co*, ale *někoho* a to ve spojení *s Ním, s Dárcem svatosti*. Sledujeme, kým světec byl a co nám po sobě zanechal, jaké to byly skutečnosti v podobě modliteb, duchovních odkazů, misijních plodů práce. Zdali existuje v životě světce inkarnace sdílejícího se Pána. Zkoumáme jeho dílo jako konkrétní projevy nadčasového svědectví života. V tomto duchovním smyslu uplatňujeme Tomášovu zásadu *agere sequitur esse*, to čím se někdo projevuje, odpovídá tomu, kým je.³

Norbert se stal součástí Božích plánů. Prostřednictvím víry dokázal rozlišovat a poznávat co po něm Pán chtěl. Po svém obrácení v tichosti rozvažoval v ústraní klášterů o své budoucí životní cestě. Stal se putujícím kazatelem, který přinášel lidem Boží slovo. Díky Boží prozřetelnosti založil řeholní společenství řeholních kanovníků po vzoru apoštolského života. Norbert se vyznačoval věrností a láskou vůči církvi, proto přijal roli v pozici magdeburského arcibiskupa. Norbert vynikal smyslem pro spravedlnost a touhou po pravdě, kde je energicky a důsledně naplňoval při nápravě života v celé společnosti, zvláště u kněží a u svých spolubratrů. Sám chtěl být příkladem, proto si vybral život v chudobě a odříkání. Pán mu dodával síly v projevu statečnosti, kdy byl ochoten pro něho položit i svůj život. Norbert byl znám svým

² Altrichter, M., *Spirituální teologie*, s. 477.

³ Srov. *Tamtéž*, s. 477-478.

temperamentem, který postupně proměňoval v mírnost a v laskavé jednání a ve schopnosti trpělivě snášet časté překážky.

Altrichter popisuje, co znamená být svatým: „*Odpovídá exkluzivnímu Božímu přání; s tím souvisí naše „záliba“ světce plněji poznávat...Dotýká se, tak řečeno, celé „zeměkoule“, veškerého stvoření, všech národů i lidských archetypů. Dosáhnout syntézy lidskosti nejsme schopni mentálně, ale odhalením Boha (jak On jedná a přebývá) v člověku.*“⁴

Světec je *přítel Ducha Svatého*, občan nebe. Pán s důvěrou svého blízkého světce posílá, kde chce jednat sám v náš prospěch. Přítomnost světce mezi námi je také přítomností Pána. Světci konají to, co se *Pánu líbí* a *nemohou o Něm mylně referovat*, proto jsme vděční za jejich přítomnost. Světci jsou vysíláni Pánem, abychom dokázali poznávat Jeho podobu, jsou to věrní *Pánovi vyslanci*.⁵

Bůh vytváří světce k naší pomoci a Norberta mezi takové světce řadíme. Víme, že byl v mládí prudší povahy, hojně dokázal využívat možností, které se mu dostávaly v rámci bohatého rodinného prostředí. Přesto Norbert na sobě poctivě pracoval, vzdělával se, učil se komunikovat, poznával Boha skrze Písmo a v něm Jeho srdce. Bůh mu poskytl rozmanité dary a zároveň chtěl, aby je uplatnil pro rozvoj Božího království. Každý člověk je vystavován v životě protikladům a před rozhodnutím, zdali se vydá *cestou dobra* či nikoliv. Pán v *Norbertově srdci* mu pomáhal určovat postupně správný směr a co je tím dobrem. Dokázal rozpoznat spravedlnost ještě před svým obrácením. *Pán v jeho srdci působil neustále*. Pán byl Norbertovi blízko a Norbertovo srdce postupně čím dál více hořelo pro Pána. To přivedlo Norberta k tomu, aby opustil veškeré materiální jistoty i politické postavení. Čelil často velikému tlaku ze strany některých kněží, biskupů i světských představitelů. Norbert, ale díky *Pánově přítomnosti* dokázal odolávat a se vši rozhodností odpovědět. Zažíval neúspěchy, ale ty ho neodradily pokračovat v započatém Božím díle. Životopisy zmiňují několik setkání se zlými duchy, které Norbert *za pomoci Ducha* usvědčoval a vyháněl. Norbert byl *ponořen do Ducha* a skrze Něho se zcela daroval tam, kde Pán chtěl.

Představme si zdroje, které jsou pro nás důležité při tvorbě této práce. V současné době neexistuje kvalitní český překlad základních životopisů o Norbertově

⁴ Altrichter, M., *Spirituální teologie*, s. 477.

⁵ Srov. *Taméž*, s. 479-480.

životě *Vita A* a *Vita B*. Bratři premonstráti právě připravují nové překlady, které by měly být dokončeny v příštím roce. Existuje překlad z roku 1940 a to *Vita A* od Jana Sajíce, který také v této práci používáme, ale vzhledem ke stylu jazyka jakým je napsán není již pro naše účely zcela vhodný. Využíváme tedy různé zdroje od autorů, kteří se zabývají životopisem Norberta z Xantenu či spiritualitou premonstrátského řádu.

Kvalitních životopisných zdrojů o Norbertovi není mnoho. Mezi vyhovující autory řadíme autority z premonstrátského řádu, jako jsou Antry, Ardura, Dauzet, Hangrätinger a Petit. V práci se věnujeme textům i od českých premonstrátských autorů jako je Říha, Charouz a Řehák. Existuje literatura, která je také součástí této práce a to od Dachovského. Tuto kompilační literaturu přesto využíváme, protože základních zdrojů není mnoho.

V úvodu se zmíníme ještě o základních pramenech světcova života. Norbertův život je popsán ve dvou hlavních zdrojích napsaných světcovými současníky a to ve *Vita A* a *Vita B*. *Vita B* patří mezi francouzskou verzi, která byla sepsaná někdy kolem roku 1150 v Premontré nedaleko Laonu. Obsahuje podrobný popis světcova života s teologickými komentáři. Autorem byl vzdělaný muž, který projevoval obdiv nad Božím plánem s Norbertem, něco jako evangelista Jan. *Vita A* byla objevená teprve v roce 1856 v berlínské knihovně. Jedná se o německou verzi z dob, kdy byl Norbert magdeburským arcibiskupem. Je kratší, méně literární a reflexní než předchozí verze. Oba životopisy až na několik detailů se shodovaly. Životopisy se řídily určitými pravidly, která byla pro středověké autory obvyklá. Zdůrazňovaly rysy, které měly přesvědčit čtenáře o svatosti osobnosti. Dosvědčovaly, že jejich osobnost je *následovník Krista*. *Vita* je kazatelským prostředkem, seznamovala čtenáře, jak *Bůh vedl život člověka*.⁶

Dalšími prameny jsou *Poznámky* zaslané premonstrátskými bratry z Kappenbergu do Premontré. Obsahují informace o Norbertovi a Gotfrídovi s četnými příklady zázraků. Starobylé svědectví Heřmana z Tournai o *Zázracích Panny Marie Laonské* napomáhá pochopit prvotní rozvoj řádu. Z magdeburského období známe zdroj premonstrátské fundace, kterou založil Norbert v Sasku, *Kroniku kláštera Gottesgnaden*. O Norbertovi zmiňuje řada zakládajících listin, dopisů a oficiálních

⁶ Srov. Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 11-12.

dokumentů. Známy je také dopis vzdoropapeže Anakléta nebo dopis Bernarda z Clairvaux adresovaný dopisovateli jako odpověď na duchovní otázky.⁷

Představme si ve stručnosti, o čem pojednávají jednotlivé kapitoly práce. První kapitola nás uvádí do tématu stručným popisem politické situace v německé říši. Pojednává o střetu světské politické moci s nově přichozími papeži, kteří se snažili o vnitřní reformu církve a trvale bojovali za osvobození od této autoritativní moci. Poznáme prostředí Xantenu, ve kterém Norbert vyrůstal. Zajímáme se, co Norberta ovlivňovalo v jeho mládí, jakého se mu dostalo vzdělání a pracovního zaměření. Popisujeme důležité problémy uvnitř církve a uvádíme přehled reformních proudů období gregoriánské reformy a roli papežství.

V Norbertově srdci se postupně rodil a utvářel *Boží záměr* založení nového řeholního společenství premonstrátského kanovnického řádu, o kterém budeme pojednávat ve druhé kapitole. Důležité jsou i okolnosti před jeho založením a to, že zcela opustil materiální jistoty a oddal se životu v chudobě. Jako putující kazatel se seznamoval s lidmi a navazoval *nová přátelství* např. s laonským biskupem Bartolomějem de Jour, Hugem de Fosses, Evermodem, Antonínem a dalšími, aby pak mohlo vzniknout Boží dílo v podobě řeholního společenství řádu Premonstrátů. Druhá část této kapitoly pojednává o spiritualitě řádu, čím se tento řád ve svém působení vyznačuje a jaké je jeho poslání.

Vlastní životopis Norbertův nás seznamuje s jeho životními etapami, které se mohou jevit pro nás až nelogické, ale Pán měl s Norbertem své plány a Norbert na ně vždy dokázal odpovědět. Sledujeme příběh svätce, který ve svém srdci nosil svého Pána a přicházel s Ním k lidem, kteří byli prostého i urozeného původu. Tito lidé tak zakoušeli díky Norbertovi Pánovu přítomnost. Norbert provázen *milosrdnou Láskou* na svých misijních cestách a všude tam, kde působil, hlásal, žehnal, odháněl zlé duchy a uzdravoval.

Na začátku čtvrté kapitoly pojednáme o společném rysu spirituality, který je blízký všem svätcům. Norbert byl člověkem, který se rozhodl po svém obrácení pro nový život, Bůh však v jeho srdci *působil neustále* a připravoval si ho pro nové poslání. Norbert se rozhodl konat dobro, které dokazoval díky Němu daleko lépe rozpoznat. Chtěl se co nejvíce podobat Kristu, proto vsadil na život podobný apoštolům v chudobě

⁷ Srov. Dauzet, D-M., *Krátký životopis svätého Norberta*, s. 13.

a odříkání. Jako reformátoru církve se mu hlásání Božího slova stalo prostředkem a pomocníkem. Tam kam přicházel, přinášel pokoj a lidi usmiřoval. V době Norbertova života byla úcta k Panně Marii živá a u Norberta to nebylo jiné. Pannu Marii uctíval a tuto úctu vnášel do celého premonstrátského společenství. V poslední části této kapitoly se seznámíme s tím, co bylo středobodem jeho duchovního života.

1. Duchovní kontext dobových dějin Xantenu

Sv. Norbert se narodil 1080 v oblasti dolního toku Rýna v malém městě Xantenu v nynějším Německu. Století, ve kterém se narodil, se vyznačovalo řadou událostí, např. boje o nadvládu světské moci nad římskou církví, rozdělení latinské a řecké církve, uskutečnění první křížové výpravy. Zároveň v církvi vznikala nová reformní hnutí, která budou mít na Norbertův život vliv. Představme ve stručnosti některé důležité historické události císařství, úlohu papežství, situaci doby a místa Norbertova života.

1.1. Historické události císařství

Němečtí císaři se do poloviny jedenáctého století vyznačovali nadřazeností v rámci společnosti, považovali se za garanty práva v zákonodárné i exekutivní moci. Zajišťovali si dohled nad papežstvím a severoitalskou šlechtou. Autoritativně přistupovali k církvi a to mělo na další vývoj dějin v říši svůj vliv.⁸

Polovina jedenáctého století bylo poznamenáno střetem mezi císařem Jindřichem IV. a papežem Řehořem VII. Jindřich napodoboval styl vlády svého otce. Dostával se do konfliktu např. tím, že dosazoval své kandidáty na biskupy, na pozici arcibiskupa v Miláně. Volbou nového papeže Řehoře VII. se konflikt prohloubil. Řehoř se snažil o vnitřní reformu církve a postupoval s velkou rozhodností. Probíhal tzv. boj o investituru. Papež byl proti obsazování církevních úřadů laiky či císaři. Projevoval snahu o očistu církve, potíral kněžské sňatky a kupování duchovních úřadů. Dlouhý spor Jindřich řešil vojenskou silou a papež byl donucen odejít do Salerna, kde také roku 1085 zemřel.⁹

Franzen představuje základní myšlenky či teze Řehoře VII. v dokumentu *Dictatus papae*: „Papež je nejvyšší hlava křesťanstva. Může nejen zasahovat do práv biskupů, ale je na základě své nejvyšší duchovní moci postaven i nad krále a císaře, může jej dokonce sesazovat, jeví-li se to nutným z náboženskomravních důvodů. I když tyto zásady byly zprvu míněny patrně církevně nábožensky, jejich politický dosah byl jasný.“¹⁰

⁸ Srov. Suchánek, D. – Drška V., *Církevní dějiny, Antika a středověk*, s. 213-214.

⁹ Srov. Kadlec, J., *Dějiny katolické církve*, s. 119-120.

¹⁰ Franzen, A., *Malé církevní dějiny*, s. 135.

Papežství se od druhé poloviny jedenáctého století naplno zapojilo do gregoriánského hnutí. Z pohledu světského je to instituce s pravomocemi vytvářet sankce, kdy papež ovlivňuje a inspiruje v rozsahu všech kontinentů. Z pohledu hagiografického můžeme říci, že papež nese biblický odkaz *pas moje ovce*, všímá si znamení času doby, usiluje o ryzost úkonů a spolehlivé obhájení ctností, je neomylný dogmaticky i v morálce. Dokáže rozlišovat mezi dobovým pozadím, formou a mezi božskými obsahy. Z pohledu spirituálního se papež dívá Pánu pořád do Srdce, ptá se, co po něm Pán chce, je statečný vůči rozmanitým vlivům, nenechává se spoutávat tendencemi. Promýšlí biblické pasáže vztahující se k Petrovi a jeho následovníkům. Převádí svůj lid do *Pánova Srdce* a přitom dbá o milosrdenství.

V papeži Řehořovi Pán projevoval statečnost a odhodlání se postavit světské moci z důvodu očisty a obrody církve. Tento papež vynikal láskou k církvi a touhou po spravedlnosti. Na jeho snahy následně navazovali další představitelé pontifikátů.

Jindřich IV. byl vystaven opozicí společně s oběma jeho syny ničivé občanské válce a následně i k abdikaci. Roku 1106 zemřel. Vlady se ujal jeho syn Jindřich V. V tomto období se po studiích Norbert vracel do Xantenu jako podjáhén. Nyní se již mohl účastnit jednání o budoucnosti kapitoly. Vůbec však nespěchal v žádosti o vyšší svěcení. Bylo mu Xanten málo? Toužil po světské kariéře? Jeho schopnosti a vzdělanost nezůstaly bez povšimnutí a byl vybrán do služeb arcibiskupa Bedřicha I. Schwarzenberga. Norbert měl v osobě Bedřicha dobrého učitele a získával v jeho úřadě kvalitní praxi. Norbert po necelých dvou letech nastoupil jako kaplan u císařského dvora Jindřicha V. a zároveň se stal členem státní rady.¹¹

Zaměříme se nyní na jednu důležitou situaci, která mohla mít na Norbertův život zásadní vliv. Jindřich V. papeži, původně mnichu z Cluny, Paschalu II. slíbil papežskou podporu, ale brzy po té roku 1105 s pohrdáním vůči koncilům sám jmenoval biskupy v Řezně, Špýru, Salcburku. Následně koncil v Lateránském paláci obnovil zákaz, aby laici jmenovali biskupy, případně opaty. Jindřich nespokojen se situací se rozhodl vydat do Itálie s třicetitisícovou armádou společně s německými pány, biskupy, mezi kterými se nacházel i Bedřich I. Schwarzenberg s Norbertem. Norbert byl okouzlen již tehdy krásou jižního světla, krajinou Lombardie a podzimní krásou Toskánska. Jindřich vyjednal s Paschalem II. podmínky korunovace a konkordát, kde slíbil, že se nebude vměšovat do jmenování biskupů. Biskupové se zase zřeknou svých privilegií a bohatství

¹¹ Srov. Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 27.

v souvislosti s biskupskými úřady. Byla to však ze strany Jindřicha léčka, protože věděl, že němečtí biskupové na toto nepřistoupí. Poctivé kleriky u dvora toto jednání nemohlo nechat klidnými. Při korunovaci v Římě 12. února 1111 vstoupil Norbert po boku Jindřicha do baziliky. Obřad začal čtením konkordátu a reakce německých biskupů nedala na sebe dlouho čekat. Jindřich přerušil obřad a šel se poradit se svými biskupy. Papeži následně vysvětloval, že jeho stanoviska jsou nepřijatelná. Papeže Jindřichovo jednání zcela zaskočilo a odmítl pokračovat v korunovaci. Jindřich se dopustil násilí a nechal papeže odvléct vojáky a společně s jeho kardinály ho uvěznil v jeho táboře. Zatímco v táboře se vedly diskuse o celé situaci. Norbert tak opustil pro tento moment stranu násilníků a stratégů. Projevily se u něho smysl pro poctivost, touha po pravdě a spravedlnosti. Dauzet uvádí situaci, kterou zaznamenal opat Heřman z Tournai. Norbert se vytratil, chtěl vyhledat skromného, vznešeného vězně. Podařilo se mu dostat ke střeženému stanu, kde padl před papežem na kolena a pokorně požádal papeže o odpuštění za násilí vůči jeho osobě. Papeže Norbert hluboce dojal a císařskému kaplanovi udělil rozhřešení.¹²

Vydal se Norbert již na jinou cestu? Můžeme se domnívat, že tato poněkud dramatická událost postupně přivedla Norberta v jeho životě k obrácení, k nové cestě za poznáním Pravdy. Dauzet dále uvádí: „*Norbert se o této noci přiklonil k církvi Kristově, svobodné a evangelijní, která není v područí mocných tohoto světa.*“¹³

Norbert prodělal velice bolestivou zpáteční cestu do Německa, zcela rozdělen dvojí věrností. Věrností svému pánu, bratraci a věrností, kterou má jako klerik a křesťan zachovat vůči papeži, který ho přijal onoho večera s otcovskou láskou. Jindřich V. několikrát nabízel Norbertovi bohaté biskupství v Cambrai, tuto nabídku však císařský kaplan odmítl. Na dvoře ještě zůstal, ale již bylo zřejmé, že jeho srdce zde už není. V roce 1115 se Norbert vrátil jako člen kapituly do Xanten.¹⁴

Pán v Norbertově srdci se postupně ozýval. Norbert dokázal odolat i takové nabídce jako bylo biskupství v Cambrai. Norbert pozorně rozlišoval a zůstával otevřený Jeho hlasu.

¹² Srov. Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 28.

¹³ *Tamtéž*, s. 28.

¹⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 29.

1.2. Městečko Xanten

Městečko Xanten je Norbertovým rodištěm, které bylo vystavěno na úpatí hory Fürsternbergu, v rozšířeném údolí Rýna, dnes na německé straně u hranic s Holandskem. Má bohatou minulost. Na počátku 2. století zde vznikla osada římské legie Colonia Traiana. Podle legendy zde podstoupilo mučednickou smrt 330 vojáků thébské legie v čele se sv. Viktorem. Ke cti mučedníků zde byl vystavěn kostel, při kterém byla zřízena kolegiátní kapitula. Prosperující obchodní město rozrůstající se kolem kolegiátního kostela sv. Viktora ho pojmenovalo Sancti, Santen, Xanten, *Město Svatých*.¹⁵

Norbert vyrůstal na šlechtickém hradě mocné knížecí rodiny pánů z Gennepu, která patřila k nejslavnějším německým rodům. Otec hrabě Herbert, guvernér města, byl spřízněn s německým císařským dvorem. Byl blízkým příbuzným s Jindřichem IV. a matka Hedvika s rodem dolnolotrinských vévodů, s Gotfrídem z Bouillonu.¹⁶

Rodina měla o budoucnosti Norberta jako třetího syna jasno. Protože ho vojenská kariéra nelákala, svěřili ho církvi a umožnili mu velice kvalitní vzdělání, která počala právě v kolegiátním kostele v Xantenu spravovaným komunitou kanovníků.¹⁷

Život této kapituly podléhal karolinské řeholi. Klérus zde vedl společný život v rámci jedné budovy nebo části, která přiléhala ke kostelu. Tito klerici byli nazýváni kanovníky. Život kanovníků byl rozdělen na liturgický zpěv, povinnosti modlit se kanonické hodinky a být aktivní ve službě např. špitálu, farnosti, či v kapitulní škole. Kanovníci si v rámci karolinské řehole ponechávali svůj majetek. Příjmy kapituly se dělily na stejné díly, které se nazývaly prebendy. Tyto prebendy vedly k nezávislosti v chování kanovníků a zároveň je nedostatečně motivovaly ke společnému životu. Mnoho šlechtických rodin si tak vytvářelo dědické právo prebend pro své mladší syny. Tak to bylo i v případě Norberta z Xantenu. Tito donátoři kapitol pak také ovlivňovali jejich obsazování. Následně jim také umožňovalo vybírat si ty nejschopnější kanovníky do svých úřadů. Toto úzké propojení mezi řídicími vrstvami feudální společnosti s institucionální církví přinášelo své problémy.¹⁸

¹⁵ Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 31.

¹⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 32.

¹⁷ Srov. Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 19.

¹⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 20.

Díky zázemí, které měl ve své zámožné rodině, mu bylo umožněno dosáhnout kvalitního vzdělání. Již jako malý chlapec se setkával s urozenými a vzdělanými lidmi. To mohlo později pomáhat v jeho komunikaci. Donátoři a světští představitelé zasahovali do obsazování pozic úřadů a také zároveň zasahovali při obsazování úřadů uvnitř církve, biskupstvích a farností. Na druhou stranu se do úřadu státních kanceláří mohli dostávat lidé, kteří si sebou do každodenních situací *přinášeli Pána*.

1.3. Duchovní situace v církvi 11 a 12. století v Německu

V desátém století, ale i v období Norbertova narození byla mezi kněžími a biskupy rozšířená tzv. *simonie* neboli svatokupectví. Biskupství a opatství se často stávala lenními statky kupovanými jako léna laiků. Šlechtické rodiny je ovlivňovaly a střežily jako své panské statky. Dospělo se k tomu, že vše mělo svou cenu, proto se farnosti, biskupství, kanovnická obroč, ostatky svatých, svátosti, kostely stávaly předmětem obchodu a tyto problémy se rozšiřovaly do všech vrstev kléru.¹⁹

Dauzet cituje mnicha Abbona z Fleury: „*Z toho co zdánlivě náleží církvi a co náleží samotnému Bohu, není skoro nic, co by nebylo prodáváno za peníze.*“²⁰

Biskupové, kteří byli jmenováni světským pánem, byli často nuceni se chovat stejně jako oni. Zabývali se ražbou mincí, zúčastňovali se válečných konfliktů, často nepřiměřeně podporovali ekonomicky svou rodinu. Ekonomické důvody také ohrožovaly celibát kleriků, zvláště u venkovského kléru žijící v manželství nebo konkubinátu. Hovoříme o tzv. *nikolaitismu*. Církev v této době ztrácela svou evangelní sílu.²¹

V západní Evropě, na jihu Francie a v severním Španělsku se vyskytovala různá extrémní hnutí např. albigenských, katarů a pietrobrusiánů. Na druhou stranu se vytvořila *nová obrodná řeholní hnutí*, mezi která se řadí např. reforma z Cluny, kamaldulští eremité, cisterciáci nebo premonstráti. Na ně navázalo ve 14. století hnutí *devotio moderna*, které kladlo důraz na následování *lidství Ježíše Krista* a hledání způsobu, jak navrátit člověka na *cestu k Bohu*.²²

¹⁹ Srov. Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 20.

²⁰ Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 21.

²¹ Srov. *Tamtéž*, s. 21.

²² Srov. Altrichter, M., *Krátké dějiny křesťanské spirituality*, s. 86-92.

Norbert žil v době gregoriánského reformního hnutí, které sledovalo tři cíle, osvobodit církve ze stále těsnějšího sevření světskou mocí, navrátit se k ideálům apoštolské církve a opět získávat orientaci a sílu z příkladu raného křesťanství. Norbert se za toto vše plně nasazoval a stal se velkým reformátorem. Důsledně prováděl gregoriánskou reformu. Radikálně prožíval apoštolský způsob života, při kterém zastával ideál chudoby, se smyslem pro misie, jako putující kazatel. Obnova kléru a reforma kleriků směřovala k otázkám chudoby a celibátu s přispěním pravidel pro jejich uskutečnění.²³

Norbert se rozhodl žít pro Pána. Vzdal se veškerého svého majetku, nosil vlněný hábit a chodil bos. Přijal tuto chudobu, protože se chtěl Kristu co nejvíce podobat. Připomeňme si také, že významnou úlohu v období gregoriánské reformy převzalo od druhé poloviny 11. století papežství. Zvláště na Lva IX. a charismatického Řehoře VII., o kterém pojednáváme v první kapitole.

Gregoriánskou reformu doplňovala reforma z Cluny, která zaznamenala již v 10. století mohutný rozmach. Svým ideálem prosazováním duchovní nezávislosti s odvoláváním na papežskou ochranu pomáhalo vytvářet příznivé duchovní ovzduší. Clunyští opati pravidelně opakovaně žádali o garance svobody duchovního života u francouzských králů či německých císařů. Ideál mnichů z Cluny řízený opatstvím se šířil po celé Evropě, hlavně v období za Hugonova opatství.²⁴

V říšském prostředí reformy musely více respektovat silnější pozici panovníka případně pozici navázaných biskupů. Hlavním centrem bylo Lotrinsko, kde clunyská reforma navázala na myšlenky karolínského opata Benedikta z Anianu, který prosazoval obnovu mnišského života s důrazem na *přednostní postavení liturgie a svátostného života pro klášterní život*. Prolínání burgundských a lotrinských prvků, zavádění inovací bylo typické v posledních třech desetiletích v klášterních centrech v Hirsau, Siegburgu a St. Blasien. Siegburg a St. Blasien zůstaly však napojeny na své biskupy.²⁵

²³ Srov. Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 4.

²⁴ Srov. Lawrence, H., *Dějiny středověkého mnišství*, s. 92-94.

²⁵ Srov. Suchánek, D. – Drška V., *Církevní dějiny: antika a středověk*, s. 246-248.

Siegburg se nachází 15 km jižně od Xantenu. V čele stál benediktinský opat Konon, kterého si vybral Norbert za duchovního vůdce. Konon s Norbertem sdílel duchovní přátelství a rozvíjel ho v pokroku: „*v bázni před Bohem a lásce k němu.*“²⁶

Neměli bychom nechat bez povšimnutí jeho přátelství s cisterciáckým představeným, charismatickou osobou Bernardem z Clairvaux. Cisterciácké mnišské hnutí bylo založené skupinou poustevníků, kteří se rozhodli žít podle přísné benediktinské řehole. Vyznačovali se přísnou klauzurou, na druhé straně používali důmyslný systém práce obrácených laiků tzv. konvršů, kteří byli odpovědní za hospodářskou činnost. Ta se vyznačovala úspěšným osídlováním a zúrodnováním opuštěných a nehostinných míst.²⁷

Právě výše zmíněné přednostní slavení liturgie a svátostný klášterní život v Siegburgu, propojení duchovního života se schopností hospodaření s hmotnými statky, např. v řádu jeho přítele Bernarda z Clairvaux, se staly pro Norberta motivací a zjevnou inspirací.

Kanovnícká reforma v 11. a 12. století úspěšně propojila kněžský život a mnišskou disciplínu s askezí. Došlo k docenění kanovníckého života. Společný život těchto kleriků se řídil původně podle cášských pravidel, ale základem fungování kolegií se stala nově akceptovaná řehole sv. Augustina. Pro reformátory znamenala tato forma *kombinující mnišský a kněžský život*, skutečný ideál církve. *Vést kontemplativní život za zdmi vyhrazeného domu a zároveň aktivně vykonávat pastorační činnost ve světě.* A s tímto úmyslem také vznikl řád řeholních kanovníků premonstrátů.²⁸

²⁶ Dautet, D.-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 31.

²⁷ Srov. Lawrence, H., *Dějiny středověkého mnišství*, s. 171-175.

²⁸ Srov. Suchánek, D. – Drška V., *Církevní dějiny: antika a středověk*, s. 249.

2. Vznik řádu premonstrátů a jejich spiritualita

Než si v této kapitole představíme vznik premonstrátského řádu, vrátíme se na předchozí důležité životní momenty Norberta. V roce 1118 se Norbert účastnil koncilu ve Fritzlaru, který řešil důležité otázky postupu vůči Jindřichovi V. a zároveň se zde probíraly i různé problémy, jako byly např. spory mezi kněžími. Kanovníci z Xantenu vznesli proti Norbertovi žalobu, že neprávem napadá preláty, kněžstvo, přivlastňuje si moc kázat, nosí mnišský hábit a nenosí tradiční oblek kapituly a přitom je majitelem velkých statků. Norbert se snažil svůj postoj obhájit, ale synoda však nerozhodla v jeho prospěch, i když vnímala v jeho obhajobě skryté odsouzení vlastního jednání.²⁹

Po této události se rozhodl k radikálnímu řešení. Vzdal se veškerého svého majetku a rozdal ho chudým. Kostel ve Fürstenbergu předal benediktinům v opatství Siegburgu, kanovnický příjem předal arcibiskupovi Bedřichovi. V doprovodu dvou laiků odešli zcela bosí do Saint Gilles na jih Francie, kde sídlil papež Gelasius II. Norbert se chtěl stát potulným kazatelem, misionářem a přál si, aby měl k tomu pověření přímo od papeže. Papež si ho hned oblíbil a chtěl, aby zůstal v jeho službách, avšak Norbert si přál žít podle evangelijního způsobu života. Dostal pověření kázat i proti extrémům, které se vyskytovaly v západní církvi. Pokračoval nyní již se třemi přáteli do Valenciennesu, kde však jeho druhové, pro nemoci, strádání a pústy zemřeli. Sám Norbert byl po velikonočních svátcích těžce nemocen. Tehdy se potkal se svým známým z císařského dvora biskupem Burchardem z Cambrai, který přijal biskupství, které Norbert Jindřichovi odmítl. Tento biskup měl sekretáře Hugo de Fosses, který se později stal jedním z největších následovníků Norberta. Byl natolik uchvácen Norbertovým zápallem pro nový život kazatele, že se připojil k jeho misijní cestě. Setkání a společnost s Hugem de Fosses Norberta velice povzbudila a dodala mu odvahy opět kázat. V roce 1119 zemřel papež Gelasius a nástupcem se stal Kalixt II., kterého opět Norbert chtěl požádat o povolení ke kazatelské činnosti. Příležitostí byl koncil v Remeši.³⁰

²⁹ Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 46.

³⁰ Srov. Dachovský, K., *Svatý Norbert*, s. 12-14.

2.1. Vznik řádu premonstrátů

Životopisci se neshodovali, zdali byl Norbert se svými druhy přijat papežem okamžitě, nebo až po třech dnech, po osudovém setkání s biskupem Bartolomějem, kdy Norbert s Hugem odpočívali za městem nedaleko kláštera sv. Teodorika. Bartoloměj Norberta vyslechl a doprovodil ho do Remeše. Norbert potkal velkého spojence, biskupa Bartoloměje de Jour. Biskup tehdy převzal město Laon, které se teprve vzpamatovávalo z velké krize vzpoury prostého lidu vůči biskupu Gaudrymu a měšťanům. Bartoloměj uznával reformátory, byl budovatel a podporoval zavádění mnišského života ve své diecézi. Norbert obdržel od papeže dekret, ale zároveň doporučil, aby sloužil v konkrétní diecézi a byla u něho usměrněna askeze.³¹

Říha uvádí ve své publikaci, že papež Kalixt II. se potkal s Norbertem právě v Laonu, kde s ním mohl volně rozmlouvat. U Norberta se opět objevovaly myšlenky založení rozjímavého řádu a zároveň aktivního společenství. Laonské rozhovory mohly tak přispět k založení premonstrátského řádu.³²

Na doporučení biskupa Bartoloměje byl Norbert zvolen opatem kanovníků sv. Martina v Laonu. Norbert si kladl podmínku *žít v chudobě*, ale to kanovníci odmítli. Proto Norbert dále tuto službu nechtěl vykonávat a zároveň sdělil Bartoloměji, že již nebude pobývat ve městech, ale chce být *na opuštěných a neobdělaných místech*. Bartoloměj Norberta pochopil a sdílel s ním jeho nadšení. Ukazoval mu řadu míst, jako např. Foigny blízko Vervinsu, skvělé místo pro fundaci, ale Norbert tato místa odmítal. Norbert se vždy pomodlil a místo odmítl, protože mu toto místo *neurčil Pán*. Trpělivý Bartoloměj vzal tedy Norberta na jih a jednoho krásného jarního dne na místo Premontre u Laomu. Hluboké údolí v lese bylo nehostinné, ve tvaru kříže. Stál zde kostel zasvěcený Janu Křtiteli a Norbert požádal Bartoloměje, aby mohl být v tomto kostele do rána. Po dlouhém bdění měl Norbert sen, ve kterém viděl zástup mužů v bílém, jak tvoří celé procesí v údolí, s kadidlem a stříbrným křížem a svícemi. Tak se v srdci Norberta zrodilo Premontre. Norbert slíbil Bartoloměji, že pokud bude mít následovníky, založí zde klášter, a po té vzájemně spolu vzdali díky Bohu v kostele sv.

³¹ Srov. Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 50-53.

³² Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 52.

Jana Křtitele. Bartoloměj následně směnil pozemky s mnichy od sv. Vincence a věnoval je Norbertovi a jeho budoucím druhům.³³

Biskup Bartoloměj na svátek obrácení svatého Pavla oblékl Norberta v bílou tuniku a škapulíř.³⁴ Pozdější tradice nám představuje právě *zjevení Panny Marie* mezi anděly, jak ukazuje Norbertovi vzor *bílého řádového hábitu*.³⁵ V následujícím období se Norbert pustil do hledání svých nových učedníků.

2.1.1. Hledání nových učedníků

Norbert zamířil do Cambrai, aby se setkal s Hugem de Fosses, který Norberta dočasně opustil, aby si vyřešil své rodinné záležitosti. V Cambrai Norbert svým *kázáním nadchnul* výjimečného mladého člověka Evermoda. Ten vše opustil a Norberta následoval. Zároveň Norbert v tomto muži nacházel po celý život oporu a těšil se z jeho výjimečné důvěry. V Nivellesu navštívili kolegiální kapitolu s 32 řeholníky a 40 řeholnicemi pod vedení Antonína. S nimi se pak v pašijovém týdnu vrátil do Premontré. Mimořádný počín Norbertův se stal v proslulé škole v Laonu, kde studentům nabídl život po jeho boku v bažinatém údolí v Premontré s rozezněním čtyřhlasého zpěvu. Nabídl prostou teologii, která sedmi studentům, šlechtným Lotrincům ze zámožných rodin, změnila život. Předpokládá se, že právě z nich se stali budoucí opati řádu. Norbert počal zavádět v Premontré řeholní život.³⁶

2.1.2. Počátky založení řádu

Kolem prosté kaple mladá řeholní rodina zbudovala chudé cely. Zpívali kněžské hodinky, umrtvovali se přísnými posty, rozjímali, studovali posvátné knihy. Vedle toho prováděli ruční práce, káceli stromy a orali pole. Zakladatel měl v úmyslu dosáhnout soběstačnosti v oblasti materiálního zajištění. Řeholníci v Premontré se zabývali manuální prací. Biskup Bartoloměj věděl, že v této oblasti není při podmínkách premonstrátského rozjímavého a činného života toto uskutečnitelné. Bartoloměj byl podporovatel řádu jak po stránce duchovní, tak ekonomické. Řád počal přijímat nové

³³ Srov. Dautet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 54-55.

³⁴ Srov. Piřha, P., *Svatý Norbert*, s. 21.

³⁵ Srov. Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 285.

³⁶ Srov. Dautet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 60.

členy i s jejich majetkem jako např. výše zmíněných sedm studentů ze zámožných rodin, kteří se tím pak stávali nemalými donátory. Norbert se věnoval intenzivně novicům a jejich vzdělávání.³⁷

V roce 1120 přišla do Premontře vznešená paní Rikvera a vyvolala tím velký ohlas, který přispěl k dalšímu příchodu četných následovnic. Norbert založil systém podvojných klášterů v přísné odloučenosti žen od mužů.³⁸

Norbert toužil postavit v Premontře velký nový kostel a klášter. Aby toho mohl docílit, potřeboval dostatečné množství peněz, stavebního materiálu a řemeslníků. Ve dvanáctém století projevovali věřící hlouběji úctu ostatkům svatých. Norbert si přál, aby ostatky svatých byly i v Premontře, a proto se vydal společně s Evermodem na cestu do Kolína, kde byl před pěti lety vysvěcen na kněze. V Cambrai se k nim natrvalo připojil Hugo. Norbert následně v Nivelles *zázračně uzdravil* dvanáctiletou dívku po dramatickém boji s ďáblem. V Kolíně se Norbert a jeho druhové dočkali nepřehlédnutelného ohlasu. Přál si pro Premontře ostatky svaté Voršily, ke které měl značnou úctu, ale ty byly nalezeny kdysi jen z části. *Po pústech a modlitbách* za tímto účelem, Norbert *obdržel zjevení*, kde mu svatá Voršila ukázala místo svého uložení. Při kopání určeném Norbertem bylo nalezeno tělo svaté panny spolu se dvěma relikviáři, které obsahovaly další části i těl druhých mučednic společně s ostatky dvou svatých Evaldů. Zároveň Norbert označil místo uložení svatého Gereona mučedníka thébské legie. Norbert se vrátil do Premontře s výše uvedenými ostatky a s třiceti novými následovníky. V Kolíně získal schopné stavební dělníky a řemeslníky pro stavbu kostela a kláštera. Na cestě zpět mu choť Gotfrída v blízké Floretě věnovala kostel. Toto přijetí daru nám dokazuje, že Norbertovo jednání ve Floretě se neomezovalo na založení jednoho kláštera, ale že pomýšlí o založení nového řádu *s větší působností*.³⁹

K Premontře se přidružila i řada poustevníků z celého okolí, které dal biskup Bartoloměj Norbertovi na starost. Norbertova rodina se postupně začala rozrůstat.⁴⁰

Norbert dbal na důsledné dodržování pravidel podle příkladů apoštolů a prvotní církve. Zpívali kněžské hodinky, modlili se, rozjímalí, studovali posvátné knihy, umrtvovali se přísnými posty, za pokrm měli většinou pouze chléb, za nápoj vodu

³⁷ Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 56-57.

³⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 57.

³⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 60.

⁴⁰ Srov. Dachovský, K. *Svatý Norbert*, s. 18.

z potoka, káceli stromy, orali pole.⁴¹ Norbert však věděl, že bude potřeba přijmout pro svou mladou řeholní rodinu pevný řád. Legenda vypráví, že řeholi Norbertovi dal pro Premontře ve vidění sám Augustin. Norbert si vybral po pečlivém uvážení *řeholi sv. Augustina*.⁴²

Pro mladou komunitu v Premontře se stala řehole pod patronátem svatého Augustina zárukou. Bylo však nutné složit slib závazku, profesi řeholního života. Kanovníci z Premontře si ke složení slibů zvolili období Vánoc roku 1121 na Boží hod, které se ve dvanáctém století těšilo velké úctě, zvláště ve spojitosti k lidství Boha. Sliby ukazují, že řeholníci zde chtěli tvořit Kristovo tělo prostřednictvím lidského společenství. Apoštolský vzor života prvotní církve *Jedno srdce a jedna duše a měli všechno společné* (Sk 4,32) bylo navždy prostřednictvím slibů stvrzeno.⁴³

Boží hod v roce 1121 je považován za vznik řádu premonstrátů. Díky spiritualitě nové kanovnické rodiny se řád stal velice populární, vyhledávaným a rychle se rozšiřoval i mimo oblasti Premontře.

2.2. Premonstrátská spiritualita

Ardura doporučuje, pokud budeme hovořit o premonstrátské spiritualitě, abychom se vrátili k Norbertovi, který čerpal společně s dalšími zakladateli gregoriánské reformy inspiraci z Markova evangelia a ze Skutků apoštolů: „*Při povolání Dvanácti Marek zdůrazňuje: Potom vystoupil na horu, povolal k sobě ty, které sám chtěl, a přišli k němu. Ustanovil jich dvanáct, aby byli s ním, aby je poslal kázat...* (Mk 3,13-14). Doslovně přeloženo „stvořil dvanáct“. Jde totiž o téže řecké slovo, které je použito v Genesis, kdy Bůh tvoří nebe i zemi (Gn 1,1). Chceme se jim vyjádřit, že dvanáct jen jako kolegium (společenství), jehož jednota se uskutečňuje pouze okolo Ježíšovy osoby.⁴⁴ Ardura uvádí další důležité texty ze Skutků apoštolů popisující prvotní komunitu v Jeruzalémě: „*Zůstávali v apoštolském učení a ve společenství, v lámání chleba a v modlitbách* (Sk2,42). *Po dalších dvou verších Lukáš*

⁴¹ Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 56-57.

⁴² *Tamtéž*, s. 60.

⁴³ Srov. Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 73-74.

⁴⁴ Ardura, B., *Ve stopách svatého Norberta*, s. 17.

popisuje, jak komunita roste díky konvertitům: *Všichni, kteří uvěřili, byli pospolu a měli všechno společné*“⁴⁵ (Sk2,44).

Tato část Písma byla pro současníky sv. Norberta zdrojem duchovní inspirace. Jeruzalémská prvotní komunita se stala ideálem příkladného společného komunitního života řeholníků v Premontře. Norbert tyto ideály prvotního jeruzalémského společenství uváděl ve skutečnost. Komunitu netvořila pouze skupina kněží, ale i laici tzv. konvršové, kteří přijali řeholní oděv a zasvětili se pracovnímu nasazení ve společenství.⁴⁶

Heřman z Tournai upozorňoval, že Norbert přijímal i ženy: „V Citeaux do kláštera přijímali jen muže, ale Norbert také ženy, aby se i ony obrátily. Byly tam nakonec ženy, které dodržovaly viditelně přísnější a radikálnější observance než muži.“⁴⁷

Norbert důvěřoval společnému komunitnímu životu bratří a sester, jak ho žili apoštolové a ženy v evangeliu, kteří byli shromážděni okolo Krista. Norbert zároveň hledal pro řeholní kanovnickou rodinu vhodná pravidla. To, co přesně odpovídalo jejich způsobu kanovnického života, byla Augustinova řehole.

V roce 1124 papežští legáti potvrdili způsob života prvních premonstrátů, kdy prohlásili: *„Děkujeme Bohu a jeho nekonečnému milosrdenství, že vás inspiroval k obnovení chvályhodného života svatých otců, založeného na učení apoštolů, který vzkvétal na počátku církve, ale který byl opuštěn v pozdějších staletích.“*⁴⁸

2.2.1. Augustinova řehole

Svatý Augustin v biskupském městě Hippo v severní Africe sestavil pro své kleriky, kteří s ním žili společně v biskupském domě, řeholi. Augustin patřil mezi znalce a uchovatele apoštolské tradice a byl se svým společenstvím příkladem pro pozdější kanovnická společenství. Augustinův ideál kláštera obsahuje výzvu

⁴⁵ Ardura, B., *Ve stopách svatého Norberta*, s. 17-18.

⁴⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 18.

⁴⁷ *Tamtéž*, s. 18.

⁴⁸ *Tamtéž*, s. 18.

k evangelijní rovnosti lidí, plnohodnotnému bratrství mezi všemi. Můžeme v něm také spatřit kritiku vůči společnosti, alternativu proti chamtivosti, pýše a moci světa.⁴⁹

Augustinova řehole umožnila novému řeholnímu společenství odlišit se od mnišských řeholí, které žili podle Benediktovy řehole. Ardura představuje ideál, který je specifickým charismatem řádu výstižně vyjádřen v konstitucích: „*Apoštolský život znamená mít pod vedením Kristova Ducha jedno srdce a jednu duši, mít všechno společné, setrvávat v učení apoštolů, s Ježíšovou matkou Marií a s bratřími dlít jednomyslně na modlitbách, s radostí lámat chléb, tj. mít eucharistii za střed celého života a vydávat svědectví zmrtychvstání našeho Pána Ježíše Krista kázáním, příkladným chováním i všemi způsoby apoštolátu* (srov. Sk 1,13-14;2,42-47;6,1-7 atd.) *Takový to apoštolský život je třeba považovat za nejvyšší hodnotu, která má poznamenávat celý náš život.*“⁵⁰

Augustin i Norbert zdůrazňovali, že skupiny řeholníků vytváří společenství víry, které přijímá za vlastní postoj naslouchat Bohu, Duchu a Ježíšově evangeliu. Středem je prožívání lásky k sobě navzájem a pro sebe navzájem. V každém člověku se principiálně setkáváme se samým Bohem a náš postoj vůči člověku je naším postojem vůči Bohu. Můžeme pozorovat na životech obou světců, že si mimořádně cenili přátelství, života v klášterním společenství, které stavělo na bratrské jednotě. Tento ideál právě šel až k *anima una et cor unum in Deo*. Přátelství znamená společenství na cestě, být na cestě společně, mít společný cíl, uskutečňovat společenství v Bohu. Život přátel se odehrává podle denního řádu, existuje zde vzájemná výměna myšlenek, uskutečňování společné práce, ale i v ústraní, v příklonu k askezi a mystice. Sloužit Bohu, milovat ho a obrácení se k němu se stává něčím zcela centrálním. Norbert v Augustinově řeholi našel duchovní základnu pro svá společenství i pro sebe.⁵¹

2.2.2. Nosné prvky premonstrátské spirituality

Život premonstrátů tvoří tři elementy, které byly součástí prvotní křesťanské obce a jsou zakotveny u Augustina a Norberta. Patří mezi ně *communio*, *contemplatio*, *actio*.

⁴⁹ Srov. Hangrätinger, T., *Setkání a poslání: premonstrátská spiritualita*, s. 38.

⁵⁰ Ardura, B., *Ve stopách svatého Norberta*, s. 19.

⁵¹ Srov. Hangrätinger, T., *Setkání a poslání: premonstrátská spiritualita*, s. 39-42.

Communio v sobě zahrnuje všechny roviny klášterního života, kde ze spojení s Bohem roste spojení s druhými. Společným přibližováním ke Kristu skrze sliby, vzniká i společné poslání jako měl sám Pán Ježíš. Ze společného prožívání „*anima una et cor unum in deo*“ vyplývá i společná mise působení k lidem v pastoraaci a každodenní péče o duše. Premonstráti nejsou nikdy sami: když přichází k Bohu, mají kolem sebe vždy lidi, za které se modlí, pamatují na ně v přímluvách, jejichž úmysly přinášejí k Bohu. Když však jdou k lidem, mají u sebe vždy Boha, kterého hlásají, o němž chtějí svědčit. Žijí ve vlastním společenství a zároveň vyhledávají společenství i s lidmi mimo svou řeholní rodinu. Svědčí jim týmová spolupráce v rámci jejich pastoračního obvodu. *Communio* je duchovní cestou pro duchovní společenství, která by měla vést ke společnému jednání. Zpívaná chórová modlitba, společná modlitba vedle slavení eucharistie a osobní zbožnosti jsou důležitou protiváhou vůči náročné misi ve službě lidem a světu. Společenství je vždy i prvním apoštolátem, není chápána jako ideologie, ale jako spíše vize a ideál.⁵²

Handgrätinger cituje konstituci: „Vést opravdový život ve společenství je nejvyšší apoštolskou činností celé místní komunity. Živé svědectví Kristu vyzařuje nejvíce ze života víry a lásky. „Ať jsou všichni jedno. Jako ty Otče, ve mně a já v tobě, tak i oni ať jsou v nás, aby svět uvěřil, že ty jsi mě poslal.“⁵³ (Jan 17,21)

Život v klášteře v sobě nese dvojí zacílení, bratrskou životní formu *communio* a společnou snahu spět k Bohu *contemplatio*. Oba tyto elementy doplňuje v kanovníckém životě třetí norbertovské zacílení *actio*, tzn. pomáhat vytvářet duchovní společenství ve farnostech, v misijních stanicích, u lidí, v rodinách či jiných pastoračních projektech.⁵⁴

Popišme, co je vlastně kontemplativní život? Altrichter uvádí: „*Kontemplativní život je tam, kde jsme důvěrně spojeni s Bohem a učíme se s požehnáním číst události, které nám Bůh dává. Chodíme s Pánem, vše i sebe mu stále bezprostředněji odevzdáváme. Stáváme se „pošetilí láskou.“*⁵⁵

Pokud pozorně sledujeme život sv. Norberta, tak s jistotou říkáme, že prožíval život v důvěrné spojitosti s Bohem. Životopisci často uváděli, kolik času trávil na

⁵² Srov. Handgrätinger, T., *Setkání a poslání: premonstrátská spiritualita*, s. 42-44.

⁵³ *Tamtéž*, s. 44.

⁵⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 79.

⁵⁵ Altrichter, M., *Spirituální teologie*, s. 238.

modlitbách, popisovali jeho asketický život, jak se choval před každým důležitým rozhodnutím.

Handgrätinger popisuje *contemplatio* bratří premonstrátů na příkladu Janova evangelia o samaritánce (Jan 4,1-42). Pán oslovuje prosbou ženu: *Dej mi napít!* A tím začal rozjímavý rozhovor. Žena mluví o studni, o dějinách, Ježíš však mluví o zcela jiném pramenu zaručující obohacující život. Pán se postupně zjevil více a více, na konci jako Mesiáš. Nejdříve žena oslovuje Ježíše jako pána, pak jako proroka a nakonec říká Sycharským, že to byl Mesiáš. Je zde popsána cesta víry od prvního setkání po upřímné vyznání, od prvního kontaktu s Pánem až k počáteční misií ženy mezi obyvatele Sycharu. Setkání s ženou můžeme popsat jako *contemplatio*. Žena dostala darem setkání s Pánem, je otevřená rozhovoru a prožívá vlastní reflexi. Toto setkání se stalo posláním, tak jako u učedníků, kteří jsou zatím ve vedlejší roli, shání jídlo, starají se o nákupy, nerozumí, co tím Pán Ježíš myslí. Nakonec pak i oni budou vyslanci *apostoli*, půjdou do celého světa a budou zvěstovat radostnou zvěst. Vstát, vydat se pryč z okolního světa, vyjít ke studni, prázdni, otevření, žízniví. Pak mohou být obdarováni, stávají se přístupnými. Samaritánka řekla: *Dej mi tu vodu, abych už nemusela mít nikdy žízeň!* (Jan 4,15). Tato prosba, otevřenost, důvěra, touha jsou základní postoje kontemplativního života premonstrátů.⁵⁶

Láska k Bohu u Premonstrátů odpovídá lásce k bližním, nadšení pro Boha odpovídá nadšení pro lidi, *communio* na jedné straně a *actio* na druhé straně. Co to znamená? Znamená to nasazení v usebranosti za lepší svět, za narušené stvoření za bližního. Handgrätinger nám tento vztah ukazuje opět na evangelním příběhu o milosrdném Samaritánovi (Lk 10,25-30). Židovský kněz i levita polomrtvého obcházejí, ale u Samaritána, který přišel stejnou cestou, mu to pohnulo srdcem. Polomrtvému se dostalo hojnosti podpory a péče. Dává k dispozici, co má své možnosti, dělá to zcela nezištně. Pán Ježíš nám ukazuje příklad bliženecké lásky. Ježíš tímto příběhem reagoval na otázku znalce Zákona, který se ptal: *A kdo je vlastně můj bližní?* Ježíš jako mistr dialektiky otázku obrátil. Nešlo již o to, kdo je můj bližní, ale komu jsem bližním já. Ježíš sám dostal odpověď: *Ten, který mu prokázal milosrdenství.* Tento způsob

⁵⁶ Srov. Handgrätinger, T., *Setkání a poslání: premonstrátská spiritualita*, s. 90-93.

vyjádření a tato odpověď není pouhou teorií, nejsou to pouze hezká slova, o ospravedlnění, nýbrž se jedná o akci, jednání, aktivní přístup a to je *actio*.⁵⁷

Premonstráti aktivně působí mezi lidmi, jsou správci farností a s tím mají dané povinnosti. Působí ve školách, v pastoračních centrech, ústavech, nemocnicích...

Premonstráti mají funkci prostředníků. Tím, že lidem *přinášejí Boha a Bohu lidi* a nezáleží, co při tom právě dělají, zda jsou v nějaké akci či v pastorační službě, nebo jde o kontemplaci či modlitbu.⁵⁸

2.2.3. Pět premonstrátských zásad

Norbertova spiritualita reagovala, rostla a rozvíjela se prostřednictvím Ducha Božího. Díky duchu zakladatelova a úsilí bratří a sester vznikla a stále se vyvíjí spiritualita premonstrátská. Řehák uvádí, co znamená žít premonstrátsky: „*znamená určitý způsob života, bytí, myšlení šatu, řeči, mlčení, modlení, osobní zvěstování, svědectví o Kristu.*“⁵⁹

Svatý Norbert, již při založení dal svým synům a dcerám radu jako sv. Pavel Titovi, že mají být připraveni ke každému dobrému dílu. Tato myšlenka je rozvíjena v pěti premonstrátských zásadách, které jsou:

1. eucharistická úcta
2. mariánská úcta
3. liturgický život
4. kající život
5. apoštolát⁶⁰

U Norberta se stala mše středem jeho duchovního života. K oltáři přistupoval každý den. U premonstrátů je eucharistická úcta spojena se mší a v souladu s Kristovými záměry. Byla současně reakcí proti prvním extrémům a mylným pojetím týkající se svátostí. Zároveň se stala součástí gregoriánské reformy v obnovení eucharistické úcty a důležitým prostředkem, jak navrátit klerikům pocit důstojnosti a svatosti, požadovanou při službě u oltáře. Eucharistie představuje pro premonstráty

⁵⁷ Hangrätinger, T., *Setkání a poslání: premonstrátská spiritualita*, s. 94-95.

⁵⁸ *Tamtéž*, s. 98.

⁵⁹ Řehák, Z., *Co chtějí synové a dcery sv. Norberta?*, s. 2.

⁶⁰ Srov. Charouz, Z., *Svatý Norbert*, s. 12.

zdroj témat pro rozjímání, protože vede k Nejsvětější Trojici. Richard Canonicus předkládá, že mše zahrnuje trojí substanci. *Chléb* jako zdroj životní síly a moci, posilující člověka je podle Písma *symbol Otce*. *Víno* je pramenem radosti lidského srdce, představuje *Syna*. *Voda*, která očišťuje a omývá, připomíná *Ducha svatého*, kterého Písmo zobrazuje jako živý proud vody, který sám je odpuštěním hříchů. Premonstráti slaví pravidelně mši svatou a eucharistii přijímají každodenně, snad i proto, že si jsou vědomi každodenního pádu, proto chtějí být každého dne pozvednuti. Aby uprostřed pozemského ráje stál strom života a *Tělo Kristovo* bylo neustále středem církve. Opakované přijímání eucharistie pro ně znamená sjednocením se s Bohem, *splynutím v jedno s Kristem*. Eucharistie napomáhá k posilování ctností, zahlučuje hříchy a je základem vzkříšení k životu věčnému.⁶¹

Někdy do temnoty víry vrhne světlo nějaký eucharistický zázrak pro pevnější přílnutí k Božímu tajemství. Můžeme zmínit tři zázraky, první, v opatském kostele ve Floretě s kapkou krve uprostřed pateny, druhý, spatření jedním bratrem ve vivierském kostele kruhu oslnivého třpytu a v tomto světle nad kalichem bílou holubici a třetí, v kostele Sv. Yveda v Braine na Velikonoční středu 1153, kde ve chvíli proměňování všem zjevilo Tělo Kristovo v podobě dítěte na kříži.⁶²

Premonstráti vykonávají další způsoby eucharistické úcty, jako jsou soukromé a společné adorace, eucharistické průvody, slavnosti. Povzbuzují k eucharistické úctě druhé lidi, jsou ochránci víry skutečné Kristovy přítomnosti v této svátosti.⁴⁷

Jedním z nejstálějších prvků premonstrátského života byla neustálá přítomnost mariánské úcty. Adam Scot, kanovník z Dryburghu ze Skotska, říká k Panně Marii k tajemství spásy: „*Je to ona, kdo nám dává Krista a kdo nám ho nikdy nepřestane dávat získáváním jeho milostí pro nás.*“⁶³

Pro premonstráty byla Panna Marie vzorem ve schopnosti vnímání a slyšení Božího slova a jakým způsobem na něho dokázala odpovědět. Celé řeholní společenství přitahovala Mariina otevřenost pro Pána.

Ardura poukazuje na Filipa Harvengta, opata Bonnu Esperancu z Belgie. Ten popsal její roli v mystickém těle Kristově: *jako aktivní a mocnou prostřednici, která je*

⁶¹ Srov. Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 254-259.

⁶² Srov. *Tamtéž*, s. 259-260.

⁶³ Ardura, B., *Ve stopách svatého Norberta*, s. 55.

krkem, jenž spojuje hlavu s tělem a v tom smyslu, že je mostem mezi lidstvem a jeho Spasitelem.“⁶⁴

Vzorem mariánské úcty⁶⁵ byl vždy sám zakladatel řádu sv. Norbert. Nechal postavit kostel v Premontre, který zasvětil Panně Marii a na jeho podnět byly všechny nové řádové kostely jí zasvěceny. Premonstráti na počátku již svého patrona měli, patrona kazatelů, asketů, obyvatelů pouště, židovských kněží, Jana Křtitele, ale kanovníci zvolili za svou patronku Pannu Marii. Mariánské svátky se slavily a dodnes slaví v premonstrátském řádu s úctou. V roce 1322 na generální kapitule přijal řád svátek Neposkvrněného početí Panny Marie, stanovený na 8. prosince a stal se jeho horlivým obhájcem. Mariánské svátky se stávaly příležitostí k udělování hojných almužen. Náplní mariánské úcty je božské mateřství. Adam Scot hovořil o poslání Panny Marie, které splývá s vyprošováním milostí. Také Adam ji v jednom svém kázání popisuje v podobenství jako Pannu. A říká, že stejně *jako Panna i milost je úsměvem Božím*. Premonstráti mariánskou úctu čerpali s Písma, zvláštním pramenem k rozjímání pro ně byla kniha *Píseň písní*. Rozjímali o Kristově dětství a s tím souvisí i jejich úcta k vánočním svátkům.⁶⁶

Premonstráti zakoušeli, že mariánská úcta vede k duchovnímu pokroku. O tom také Filip z Harvengu psal, že v příkladu a zásluhách Panny Marie, která běžela dříve a dokonaleji, objevili apoštolové a další jejich následovníci velkou milost.⁶⁷

Nemalou měrou přispívala k úctě samotná liturgie se zvláštností mariánské úcty a se svým kalendářem významných momentů událostí Panny Marie. Recitovali *Officium parvum*, malé hodinky Panny Marie a slavení *mše De Beata*, úvod ke mši, které byly praktikovány až do II. vatikánského koncilu.⁶⁸

Petit uvádí: „*Premonstrátská spiritualita byla liturgickou v tom smyslu, že bratři čerpali většinu inspirace pro své vlastní modlitby z modlitby církve.*“⁶⁹

Společná modlitba církve se nazývá posvátné officium, breviář či liturgie hodin. Jedná se o soustavu hymnů, žalmů, čtení, zpěvů, přímluv, orací, které jsou recitovány

⁶⁴ Ardura, B., *Ve stopách svatého Norberta*, s. 55.

⁶⁵ Úcta jako věrnost ke svěřenému poslání.

⁶⁶ Srov. Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 285-288.

⁶⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 289.

⁶⁸ Srov. Ardura, B., *Ve stopách svatého Norberta*, s. 56-57.

⁶⁹ Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 253.

podle pravidel, podle jednotlivých dob dne. Díky tomu je každý den i u premonstrátů posvěcován modlitbou na úmysly celé církve často v rámci společné modlitby, v chóru nebo jednotlivě podle možností.⁷⁰

Bratři a sestry se zdokonalovaly ve vytrvalosti ve slově Božím četbou, božskou četbou, tzv. *lectio divina*. Jedná se propracované cvičení čtení Písma nebo církevních otců, při kterém řeholníci a kanovníci hledají Boha. V *lectio divina* rozlišovali četbu, rozjímání kontemplaci, modlitbu. Čtení Písma bylo a bude vždy pro bratry a sestry duchovní hostinou, odkrývající skrytá tajemství ukazující nám své poklady.⁷¹

Studium, rozjímání jako projev zbožnosti, touhy *uzříti Boha*, kontemplace a modlitba jsou pro premonstrátský život nezbytný. Už z toho důvodu, že premonstráti se intenzivně ve své činnosti věnují kázáním, kde musí výše zmíněné činnosti zhodnotit ve prospěch *šíření evangelia a pro slávu Boží*. Norbert a později jeho následovníci byli výbornými kazateli. Norbert byl putujícím kazatelem, který následoval apoštolský život a během svého života neustále lidi udivoval svým žitím na zemi a přitom od ní nic nechtěl.⁷²

Synové a dcery sv. Norberta si plně uvědomují, že žít křesťanský život znamená následovat Krista, v práci, modlitbě, utrpení a smrti, abychom mohli dojít ke vzkříšení. V následování nemůžeme, některou oblast odmítat. To platí i v oblasti utrpení.⁷³

Tato sounáležitost rezonuje ve spiritualitě premonstrátů po vzoru jejího zakladatele. Kajícnost, askeze, život v chudobě a odříkání jsou způsoby vyjádření utrpení. Cílem není kající život, nýbrž dosažení Spásy. Řehák uvádí: „*Podle slova sv. Pavla svlékají ze sebe starého člověka, a stále se obnovují ve svém duchovním myšlení, neboť vědí, že jsou na cestě k Bohu, a že potřebují trvalého osvěcování, dokud nebudou odpovídat obrazu jeho Syna. Vědí, že rozvoj jejich osobnosti a jejich dokonání v Kristu je ustavičný proces zříkání a obnovování.*“⁷⁴

Všichni členové Norbertovy rodiny se snaží *chápat chudobu, čistotu a poslušnost v celé šíři*. Dávají Pánu Ježíši své bytí, svůj čas, své hmotné prostředky, schopnosti a možnosti. Projevovat snahu, kde by byli důležití a neočekávat, aby se jim

⁷⁰ Srov. Řehák, Z., *Co chtějí synové a dcery sv. Norberta?*, s. 17.

⁷¹ Srov. Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 253.

⁷² Srov. Hangrätinger, T., *Setkání a poslání: premonstrátská spiritualita*, s. 14.

⁷³ Srov. Řehák, Z., *Co chtějí synové a dcery sv. Norberta?*, s. 19.

⁷⁴ *Tamtéž*, s. 20.

dostalo uznání. Pro Ježíše se chtějí vzdát toho, na co by měli přirozeně právo, vzdát se uznání, odměny, nároku na vděčnost, pro které pracují. Naplňují svůj život ideálem chudoby, ale nechápu chudobu izolovaně na zjednodušení povinnosti a práva, ale *prosí stále o velkodušné a velkorysé srdce*. Svou chudobu vidí ve vztahu ke Kristu, kde se *chtějí s chudým Kristem setkat*. Bratři a sestry premonstrátské rodiny přijímají autoritu společenství i autoritu lidí, autoritu člověka. Tím chtějí dokázat a ukazovat poslušnost Bohu skrze člověka.⁷⁵

Zakladatel Premontré trval vždy na důstojnosti a čistotě při liturgii. Při práci nosili oblečení z obyčejné vlny, jako oděvu kajícíků, ale pokud slavili svatá tajemství, nosili lněná bílá roucha barvy hostie a Neposkvrněné Panny Marie. Jako projev neustálé úcty vyjadřovali také tím, že kolem oltáře musela být dokonalá čistota. Premonstráti převzali na doporučení některé zvyky cisterciáků, ale nikdy ne jejich strohost. Při liturgických obřadech používali pluviály, dalmatiky, jejich tapisérie a vitráže dodávaly obřadům nádheru a slavnost.⁷⁶

Často v blízkosti kostela nebo kláštera zakládali špitály, nemocnice, chudobince, domy pro poutníky. V péči o chudé a nemocné dokazovali svou lásku k bližnímu. Toto sociální citění je u nich patrné dodnes. *Víra, kázeň a láska* to byla tři slova, které Norbert předkládal svým následovníkům, slova tak důležitá pro společný apoštolský život.⁷⁷

Premonstrát Adam Scot se snažil vystihnout podstatu apoštolského života. Charakter založení shrnul takto: *„Úplné odmítnutí pozemských statků, společné sdílení světského majetku, rozdělování podle potřeb každého, svornost v jednotě a jednota ve svornosti.“*⁷⁸

Klade důraz na společný život a chudobu. Tím se také odlišovali řeholní kanovníci od kanovníků, kteří zachovávali dřívější cášskou řeholi.⁷⁹

Apoštolské společenství v Jeruzalémě je považované za ideál křesťanství a v dnešních dnech zůstalo vzorem pro všechna křesťanská společenství. Život prvotní církve je popisován v textech ve Skutcích apoštolů: *„Ti všichni jednomyslně setrvali*

⁷⁵ Srov. Řehák, Z., *Co chtějí synové a dcery sv. Norberta?*, s. 21.

⁷⁶ Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 46-48.

⁷⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 49.

⁷⁸ Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 241.

⁷⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 241.

spolu v modlitbách se ženami, s Ježíšovou matkou Marií a s jeho příbuznými.“⁸⁰ (Sk 1,14)

Texty ze Skutků apoštolů se staly Norbertovi a následně všem premonstrátům vzorem. Pro premonstráty to vždy bude znamenat jejich úctu a věrnost k nástupcům apoštolů, Svatému otci a biskupům. Víme, že Norbertův život tím byl vždy důkazem.

⁸⁰ Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 237.

3. Vlastní Norbertův život

Pokud chceme lépe proniknout a pochopit osobnost Norberta, měli bychom ho zasadit do určité vývojové řady: to znamená odhalit, jaké bylo znamení času, ve kterém jednal Hospodin, jak to uvádí Charouz: „*Na jejímž počátku stojí sv. apoštol Pavel a která vede přes Augustina ke sv. Norbertovi a pokračuje dodnes v jeho duchovních synech a dcerách, totiž v premonstrátském řádu.*“⁸¹

Pavel jako vzdělaný farizej, římský občan, význačný zastánce židovské víry a pronásledovatel křesťanů, byl v době své největší horlivosti zasažen bleskem Boží milosti na cestě do Damašku, aby se tak potom mohl stát jedním z apoštolů, nejvýznamnějších šířitelů křesťanské víry. O několik století později se v Církvi objevoval římský učenec ze severní Afriky sv. Augustin, který hledal pravdu, kde to bylo pohodlnější či příjemnější. Na této cestě byl osloven kázáním milánského biskupa Ambrože, kdy se počal intelektuálně obracet ke Kristu. Skutečného obrácení se mu však dostalo na procházce zahradou, když uslyšel hlas: „*Vezmi a čti!*“ a následně bral do rukou list Římanům od sv. Pavla. Poté se stal křesťanem, knězem, biskupem, učitelem milosti a byl prohlášen za Učitele Církve. Byl autorem řehole, kterou sepsal pro své kleriky a která se stala později základním nosným prvkem pro řádová pravidla v řeholních společenstvích jako právě ve společenství premonstrátské rodiny.⁸²

Neměli bychom zapomenout zmínit kromě jiných okolností, co ještě tyto dvě osobnosti svatým Norbertem spojuje. Všichni tři prožili jedinečným způsobem své obrácení, které radikálně a od základu změnilo jejich dosavadní životy. Jejich obrácení nám ukazuje pochopení cesty jít vpřed.⁸³

Pojďme si nyní ukázat jednu takovou cestu životem. Ve výše uvedených kapitolách jsme se mohli již seznámit s některými událostmi ze života svatého Norberta. Je na něm pozoruhodná skutečnost, která se může pro nás vyznačovat určitou nelogičností životních, po sobě jdoucích období. Mladý život hojnosti, světských radovánek s dosažením vrcholné politické kariéry s těmi nejvyššími ambicemi, aby záhy po svém obrácení vše opustil a stal se putujícím kazatelem. Přesto, že byl v neustálém pohybu, dokázal založit nepřehlédnutelné kanovnické společenství, které

⁸¹ Charouz, Z., *Svatý Norbert*, s. 2.

⁸² Srov. *Tamtéž*, s. 3-4.

⁸³ Srov. *Tamtéž*, s. 4.

svým významem dosáhlo značného postavení v celé církvi, aby pak následně opět ukázal svou poslušnost vůči církvi, papeži, kdy se stal arcibiskupem a opět spolupracoval i se samotným císařem.

Jak si to vše vysvětlit? Byl to muž Boží, jak uvádí životopisy. Vše v jeho životě mělo své místo. Byl v neustálém spojení s Kristem, jeho rozhodnutí vždy podléhala zkoumání v modlitbě a bylo řízeno Boží vůlí. Seznamme se nyní s jeho životními událostmi.

3.1. Mládí a jeho politická kariéra

Norbert se narodil roku 1080 jako druhorozený v bohaté šlechtické rodině v malém městě Xantenu, které leželo na dolním toku Rýna na německé části hranic mezi Německem a Holandskem. Rodiče mu zvolili duchovní kariéru a jako osmiletý či devítiletý byl zapsán do kapitoly sv. Viktora v Xantenu, která žila podle cášské řehole. Mladý Norbert se učil pod vedením probošta Adalgéra obecnému jazyku kanovníků latině, učil se psát i inkoustem, což bylo určeno jen pro nejnadanější. Žaltář se učil pro cvičení paměti nazpaměť, byl vzděláván v gramatice, ve svobodných uměních, ve filosofii, učil se církevní hudbě románsko-franckému zpěvu, gregoriánskému chorálu. Středem veškerého vzdělávání byla liturgie, kde hlavním úkolem kanovníků bylo zajišťování slavnostního officia modlitby církve. Norbert zůstal vždy hluboce spjat s liturgickým životem.⁸⁴

Když bylo Norbertovi kolem patnácti let, odešel studovat do velkého intelektuálního centra té doby, do Laonu, k významnému scholárovi Anselmovi. Zde se zdokonalil ve všech oborech svobodného umění, ve filosofii, v teologii v oblasti komentáře k Písmu a církevních otců přímo pod vedením Anselma a zároveň se rozvíjel v řečnickém umění. Do Xantenu se vrátil jako připravený, vzdělaný, hotový muž.⁸⁵

Pro lepší porozumění jeho osobnosti, zastavme se nyní nad psychologii, kterou nám uvádí Petit: „*Norbert byl jedním z charakterově nejbohatších lidí, jaké si dovedeme představit. Zdá se, že byl obdařen neobvykle silným osobním kouzlem. Byl přitažlivého vzhledu, vysoké postavy, štíhlý, dosti temperamentní (jeho pleť nebyla nikdy bledá), usměvavý, ušlechtilý, vybraného chování. Dokázal vycházet se všemi. Přidejme k tomu*

⁸⁴ Srov. Dautet, D.-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 22.

⁸⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 23.

*příjemný hlas, rozvážnou mluvu a skvělou výřečnost, a dostaneme celkový obraz zralé osobnosti.*⁸⁶

Norbert od dětství měl v oblibě koně, bohatý šatník a dokonalou čistotu. Čistotu vyžadoval i později, zvláště čistotu při liturgii, kolem oltáře. Projevoval citlivost k symbolům, které skrývaly důležité myšlenky. Na počátku přijímal své povolání bez velkého nadšení, do té doby, než začal po něm toužit a nezačalo mu přinášet radost.⁸⁷

V roce 1108 nebo 1109 byl Norbert vybrán na biskupskou kurii kolínského arcibiskupa Bedřicha I. Schwarzenberga a v roce 1110 nastoupil k císařskému dvoru jako kaplan a byl ustanoven jako člen státní rady. Cestoval, pracoval v kanceláři, v archivu a zajišťoval s ostatními kanovníky slavnostní liturgii v císařské kapli. V roce 1111 doprovázel Jindřicha V. na jeho korunovaci do Říma, kde po dramatických událostech s papežem Paschalem II. počala převládat touha po spravedlnosti a pravdě před politickou kariérou, která byla tak úspěšně započata.⁸⁸

3.2. Obrácení

Ve společnosti jediného pážete se jednoho odebral do Vredenu (Vrene). Byl velice pěkně oblečen do hedvábných šatů. Životopisec uváděl, že spěchal tajně. Kam v ten den jel tak oblečen a ještě k tomu potají? To už zůstalo ne zcela odpovězeno. Víme však, že cestou ho zastihla velká bouře. Nebyla možnost se v tu chvíli nikde schovat. Těsně před ním náhle udeřil blesk s hlasitým zaburácením, kdy se před ním otevřela zem asi na velikost lidské postavy, odkud pronikal nepříjemný zápach skrze jeho tělo i jeho šaty. On sám spadl z koně a zároveň uslyšel hlas, který na něho jako by žaloval.⁸⁹

Norbert zůstal ležet asi hodinu, a když se probral, měl v srdci otázku „Pane, co mám dělat?“ Z Norbertových úst najednou vyšla slova žalmu, který znal z paměti: „*Přestaň konat zlo a čiň dobro, hledej pokoj a zachovávej ho.*“⁹⁰ Norbert už nepokračoval v cestě, bouře utichla a on se vrátil zpět do Xantenu.

⁸⁶ Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 29.

⁸⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 30.

⁸⁸ Srov. Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 22.

⁸⁹ Srov. Sajíc, J., *Svatý Norbert*, s. 39.

⁹⁰ Srov. Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 30.

Tato dramatická událost nám připomněla událost Pavlovy cesty do Damašku a zároveň se můžeme domnívat, že životopisec nám chtěl ukázat podobnost příkladné Pavlovy konverze. Díra v zemi po blesku ve velikosti lidské postavy je jako hrob, sirný zápach, možná zápach ožehnutého stromu, který nám symbolizuje peklo a omráčení jako symboliku spánku. Norbert umřel jednomu životu, aby se mohl narodit pro nový. Dauzet to interpretuje slovy: „*Jeho projití peklem symbolizuje zahrnutí do úzkých a smrt hříchu. Když se zvedá jako Kristus po sobotním spánku v hrobě, je živý, ale pro jiný život.*“⁹¹

Po svém obrácení, *úderem blesku*, který Bůh někdy použije, aby urychlil duchovní růst, Norbert odešel ze služby císařského kaplana. Nyní potřeboval získat čas, aby našel sám sebe a připravil tak místo v sobě pro Boha.⁹²

Norbert se ještě úplně navenek nezměnil, neboť ještě nosil hedvábné světské oblečení, ale pod ním již začal nosit hrubou žinici. Vážně již přemýšlel o novém životě.⁹³

Norbert si vybral za duchovního vůdce benediktinského opata Konona z kláštera Siegburgu. Přátelství a sdílení duchovních myšlenek mu pomáhalo získávat zkušenosti s benediktinským klášterním životem, kde i zároveň prohluboval bohoslužebné studium. Norbert požádal v roce 1115 kolínského arcibiskupa o jáhenské a kněžské svěcení, aby proběhla obě svěcení zároveň. To bylo velice neobvyklé, ale Norbertova touha a plán jeho evangelijního života arcibiskupa přesvědčil a sám ho výjimečně vysvětil. Norbert těsně před svěcením oblékl nový kající šat. Po svěcení se na čtyřicet dní přemístil do Siegburgu, aby se ještě více přiučil kněžské službě. S pravděpodobností na Hromnice 1116 měl primici, při které v domě sv. Viktora sám při ní kázal. Jeho pravdivé kázání bylo velice pozitivně přijato staršími kleriky, ale mladí se proti němu bouřili. Jeden najatý klerik Norberta zahrnul urážkami a dokonce mu plivnul do tváře. Tuto urážku přešel mlčením a začal se postupně stahovat do ústraní.⁹⁴

Plodnost Norbertova veřejného působení závisela na intenzitě a kvalitě jeho přípravy a na hloubce jeho skrytého života. Tři roky 1116–1118 se staly důležitou formací tohoto laskavého kněze. Střídavě bydlel ve své cele u svatého Viktora a

⁹¹ Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 30.

⁹² Srov. *Tamtéž*, s. 31.

⁹³ Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 39-40.

⁹⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 40-42.

v osamělém příbytku jeho vlastního kostela Fürstenbergu u Xantenu. Zde žil poustevnický život v modlitbě, studoval, rozjímal, ustavičně zachovával újmu a půsty. Došel k poznání, že pokud prozatím neuspělo kázání, bude muset ukázat svůj vlastní příklad. Chodil bos, oblékal si žínici ve formě tuniky a plášť kajícíka. Přísností svého života připomínal Jana Křtitele. Navštěvoval klášter v Siegburgu a v Rolducu. V Rolducu Norbert měl příležitost studovat a porovnávat život řeholních kanovníků a mnichů. Zde také při bohoslužbě proběhla známá situace, kdy Norbert vypil neohroženě obsah kalicha, do kterého spadl *jedovatý pavouk*.⁹⁵

Norbert chodil často k poustevníkovi Liudolfovi, k muži podivuhodné svatosti a zdrženlivosti, který miloval chudobu. Norbert se snažil žít i podle zkušeností těchto duchovních otců a postupně se i jeho vlastní duchovní život ubíral dopředu.

3.3. Putující kazatel

Norbert se zúčastnil koncilu v hessenském Fritzlaru, kde byl obžalován za neprávem přisvojený kazatelský úřad a za nošení mnišského šatu, když při tom vlastní velké množství majetku. Po této zkušenosti se rozhodl opustit oblast kolem Xanten. Majetek rozdělil mezi řeholníky a chudé a odešel již zcela bosý, chudý do Saint Gilles za papežem Gelasiem pro povolení kázat. Papež měl zájem, aby u něho zůstal, ale Norbertova touha být putujícím kazatelem převažovala. S potvrzením a již se třemi druhy se vydal na sever do Kolína. Přišel před Květnou nedělí do Valenciennesu, kde Norbert slovo Boží na počátku kázal v německém a latinském jazyce. Avšak díky Duchu Svatému bylo jeho slovo však pro posluchače srozumitelné. Norbert stal se velice oblíbeným.⁹⁶

V severofrancouzském Valenciennesu však jeho druhové onemocněli a i přes jeho velikou péči nakonec zemřeli. Norbert se zde setkal s biskupem Buchardem z Cambrai a jeho druhem Hugem de Fosses, který byl vyprávěním o nové cestě potulného kazatele zcela uchvácen. Brzy se pak Hugo stal jeho druhem a společníkem. Po velikonocích i Norbert vážně onemocněl. Jeho onemocnění trvalo čtvrt roku, než se uzdravil. Biskup Buchard odložil svoji cestu kvůli Norbertovi a po jeho uzdravení se

⁹⁵ Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 44.

⁹⁶ Srov. Sajíc, J., *Svatý Norbert*, s. 43-45.

vydal opět na cesty. Zanechal však Norbertovi svého společníka Huga. Od té chvíle se jako dva apoštolové vydali ve dvou na svou misijní cestu.⁹⁷

Během dvou let vykonávali misijní dílo, a když přicházeli do nějakého obydlí, rozezněly se zvony, lidé se shromáždili na mši, rozdávali dary chudým a malomocným, po kázání většinou následovala dlouhá katecheze. Norbert se dotazoval a odpovídal na otázky. Hovořil o vlastnictví majetku, manželství, o cestě jak dojít ke spáse, o zpovědi, pokání, o askezi, která by byla dostupná i laikům. Hovořil i s kleriky a kanovníky, o jejich zvycích... To vše se odehrávalo daleko od Xantenu na severu Francie a v Belgii, kde lidská srdce hladověla po pravdě.⁹⁸

Norbert se těšil velké přízně u lidu a byl považován za apoštola pokoje a míru. Když procházeli rodištěm Huga de Fosses, tak v tomto kraji již dlouhodobě probíhala pře krevní msty mezi zneprátelenými rody, která doposud nebyla nikým urovnána. Když ho kněží a lidé prosili o pomoc v této záležitosti, Božím řízením k němu přistoupil muž, který byl bratrem nedávno zavražděného. Norbert ho objal a poprosil ho, aby jim odpustil. Potom se odebral k modlitbě před mší svatou, jak to často dělával. Po jeho kázání se obě zneprátelené strany usmířili a před relikviemi svatých si přísahali mír.⁹⁹

3.4. Přátelství s biskupem Bartolomějem a počátky v Premontre

V roce 1119 svolal papež Gelasius koncil do Remeše, ale náhle zemřel a předsedajícím koncilu se stal nový papež Kalixt II. Norbert potřeboval nové povolení ke kazatelské činnosti, a proto se vydal se svým společníkem do Remeše. U Remeše při osudovém setkání poznal biskupa Bartoloměje de Jour. Bartoloměj Norberta uvedl k papeži, který mu obnovil všechna privilegia ke kazatelské činnosti. Bartoloměj vyvíjel velkou snahu, aby v jeho diecézi zůstal. Norbert přijal pohostinnost Bartoloměje v Laonu a využil čas ve zdokonalování se ve francouzštině. Do Laonu přijel i papež, který s Norbertem často rozmlouval a radil se s ním. Můžeme se domnívat, že se zde zrodila i nová myšlenka založení budoucího řeholního společenství. Na přání Bartoloměje přijal jmenování proboštem kapitoly sv. Martina v Laonu, které však jako

⁹⁷ Srov. Dachovský, K. *Svatý Norbert*, s. 13.

⁹⁸ Srov. Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 40.

⁹⁹ Srov. Sajíc, J., *Svatý Norbert*, s. 48-49.

v Xantenu klerikové pro tvrdost jejich srdcí nedokázali unést, proto se vrátil opět biskupovi Bartolomějovi.¹⁰⁰

Myšlenka založení vlastního řádu v něm však již hodně uzrávala. Proto se společně s biskupem z Laonu vydali hledat vhodné místo pro jeho umístění. Norbert si vybral jako nejvhodnější místo pro svou řeholní rodinu. V údolí ve tvaru kříže v Premontre. Podle řádové tradice se usadil Norbert v Premontre a 25. ledna 1120 na svátek Obrácení sv. Pavla přijal od biskupa Bartoloměje roucho z bílé vlny.¹⁰¹

V Cambrai svým kázáním nadchnul mladého Evermoda, který se stal jeho nejvěrnějším učedníkem. V Nivelles získal pro svůj svatý život Antonína. Hugo, Evermod, Antonín a s nimi přicházející další druhové se staly základem nového řeholního společenství.¹⁰²

Začátky v nehostinném Premontre byly těžké. Budovali skromné chýše, stavěli kamenný kostel a klášter. Živili se ručními pracemi, které však nemohly vznikajícímu společenství zajistit dobrý vývoj vzhledem k jejímu aktivnímu misionářskému zaměření. V blízkosti byl však se svou pomocí biskup Bartoloměj, který Norberta a jeho sestry a bratry významně zpočátku podporoval. Bratři společně zpívali kněžské hodinky, modlili se, rozjímali, studovali a umrtovali se přísnými posty. Norbert se věnoval výchově zvláště novicům. Norbert toužil po vybudování lepšího zázemí pro společenství. Pro obnovený kostel se vydal s Evermodem vyzvednout ostatky svatých mučedníků do Kolína. Cestou kázal a získával nové žáky, schopné řemeslníky, finanční prostředky na stavbu kostela i kláštera. Na zpáteční cestě do Premontre položil základy nové komunitě ve Floretě, kde mu byl darován pro jeho budoucí řeholní rodinu kostel. V Premontre bylo v roce 1121 devadesát bratří, kteří žili zatím podle příkladu a slova Norberta. Aby řád mohl dobře fungovat, potřeboval kvalitní základ pevných pravidel. Norbert pro své sestry a bratry přijal řeholi sv. Augustina a na Boží Hod vánoční roku 1121 oslavila premonstrátská rodina narození Božího Syna a vznik svého nového řádu. Norbert společně se svými druhy složili slavné sliby čistoty, poslušnosti a chudoby.¹⁰³

¹⁰⁰ Srov. Charouz, Z., *Svatý Norbert*, s. 9.

¹⁰¹ Srov. *Tamtéž*, s. 10.

¹⁰² Srov. Sajíc, J., *Svatý Norbert*, s. 54.

¹⁰³ Srov. Charouz, Z., *Svatý Norbert*, s. 10-12.

3.5. Pokračování apoštolského působení

Na počátku roku 1122 podstoupil opět dlouhou cestu do Belgie a Německa, při které se zabýval kazatelskou činností, hledal následovníky. Na naléhání hraběnky z Namuru, od které přijal fundaci v předchozím roce, přišel do Floreffe, aby zde založil v den obrácení sv. Pavla 25. ledna 1122 klášter a zvolil představeným hraběte, bratra Richarda Gotfrída. Za jeho působení došlo k velkému rozvoji kláštera a získal mnoho následovníků. Hrabě i hraběnka z Namuru opustili světský život, přijali bílý hábit a tím vstoupili do premonstrátského společenství.¹⁰⁴

Ve Floreffe se stal zázrak, který se stal při mši, kterou sloužil Norbert s jáhnem Rudolfem. Před přijímáním Norbert uviděl kapku krve, která se odloučila od posvěcené hostie. Toto vše bylo později zaznamenáno ve zprávách z Kappenbergu, kde měl Rudolf funkci sakristiána.¹⁰⁵

Norbert pokračoval v cestě do Namuru, Lutychu a Maastrichtu. Ve Vestfálsku uvedl další premonstrátský klášter i díky hraběti Gotfrídu z Kappenbergu, který byl s přízněným císařskou rodinou. Norberta znal a s největší pravděpodobností z císařského dvora. Norbertova duchovní cesta Gotfrída natolik oslovila, že se rozhodl opustit svůj veškerý majetek a poskytnout svůj rodinný hrad jako budoucí premonstrátský klášter. To narazilo na velký odpor ze strany jeho ženy, tchána Fridricha, bratra Oty. Ale touha Gotfrídova a Boží prozřetelnost umožnila, že Kappenberg byl posvěcen v Norbertově přítomnosti 15. 8. 1122. Brzy se na Gotfrídovu stranu přidali i jeho manželka a jeho bratr Oto. Všichni tři vstoupili do řádu a založili kláštery v mohučské diecézi a Münsteru. Bylo založeno mnoho dalších klášterů např. ve Viviersu, v Cuissy, v Lutychu, v Lotrinsku, v Dionne, ve Wenau v kolínské diecézi a Bedburgu v Münsteru, později přibývaly stále další a zároveň převzal kostel sv. Martina v Laonu,¹⁰⁶

Nesmíme zapomenout na další zvláštní Norbertovo duchovní dílo a tím bylo založení třetího řádu pro muže a ženy, kteří se chtěli přidružit k jeho řádu. Jednalo se o tzv. terciáře. Hrabě Theobald IV., který vládl v Campagne, byl velkým příznivcem klášterů a zároveň ho považujeme za prvního terciáře. Když se dozvěděl, že Gotfríd z Kappenbergu učinil tak zásadní životní krok, žádal Norberta o totéž. Norbert však nechtěl, aby zcela zásadním způsobem změnil způsob života, ale povzbudil ho, aby se

¹⁰⁴ Srov. Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 81.

¹⁰⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 81.

¹⁰⁶ Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 73-76.

oženil a založil rodinu. Theobald byl velice štědrý muž. Podporoval sirotky, vdovy, chudé a nemocné. Norbert mu oblékl bílý škapulíř a složil pro něho lehkou řeholi. Theobaldova příkladu následovalo mnoho nadšených křesťanů, a tak vznikla další nová světská větev tohoto řádu. Stala se nejstarší první v církvi, která se po sto letech úspěšně šířila v dominikánském i františkánském řádu. Terciáři pomáhali v křesťanských rodinách, vytvářeli propojení chudých s bohatými, pomáhali ve farnostech, ochraňovali mládež, modlili se a pamatovali na zemřelé. Kláštery prostřednictvím terciářů získávaly dorost a díky nim se řeholní život dostával do rodinného a světského prostředí.¹⁰⁷

Je až neuvěřitelné, že tam, kam přišel Norbert, zanechal za sebou nesmazatelnou stopu. Jedna taková přibyla roku 1124 i v Antverpách. Kanovníci kapituly sv. Michala v Antverpách i se svým představeným zažívali duchovní stagnaci, krizi mravů a postupně ztratili u obyvatel svou důvěru. S tím se však otevřel prostor pro heretické učení zbloudilého Tanchelina, který nabádal obyvatele proti církvi. Kritizoval přijímání svátostí a hlásal, že nemohou být platné z rukou špatných kněží. Burcoval proti placení desátků a stále podněcoval neustálý neklid. Sám si udržoval svůj vlastní kult a zneužíval důvěru lidí. Biskup Burchard z Cambrai povolal toho nejpovolanějšího a tím byl právě Norbert. Norbert jako ochránce eucharistie ochotně pozvání přijal a svým působením obrátil obyvatelstvo opět na správnou cestu víry. V kapitule sv. Michala na žádost biskupa usadil dvanáct svých bratrů, kteří velice úspěšně navázali na Norbertovo působení v Antverpách. Město v té době přijalo svatého Norberta za jednoho ze svých patronů.¹⁰⁸

Norbert další roky 1124–1125 prožil intenzivní činností v Premontré. Byl pověstný duchovní péčí vůči lidem v širokém okolí. Zároveň stále přibývaly nově vznikající kláštery.

Po schválení biskupy a legáty rozvíjejícího se řádu uznal Norbert za důležité, aby obdržel pro řád schválení z těch nejvyšších míst. Důvodem byla Norbertova oddanost. Zároveň chtěl potvrzení správnosti svého snažení. Přál si docílit právního vynětí z podřízenosti biskupů a potřeboval mít schválení od nejvyšší autority vůči kritice a žárlivosti. Při společné cestě s Evermodem do Říma Norbert zařídil v Řezně Theobaldovo manželství a při tomto pobytu vzbudil pozornost nového krále Lotara III.

¹⁰⁷ Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 76.

¹⁰⁸ Srov. Dauzet, D.-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 86-88.

Společně s Evermodem odešli do Říma, kde papež Honorius II. v roce 1126 vydal pro bulu pro řád a schválil zvláštní buly pro Florefe, Kappenberg, Varlar a Ilbenstad. Když přišli do Würzburgu, tak při mši, při podání svatého přijímání došlo k uzdravení slepé ženy. Jeho noční zjevení, které mu oznámilo, že se stane arcibiskupem a schopnosti, kterými na sebe upozornil papežský stolec, ho donutily spěchat do Premontre, které bylo úspěšně vedeno jeho přítelem Hugem. Vnímal důležitost vysvěcení jednotlivých představitelů klášterů na opaty, ale sám si tuto výsadu odepřel. Norbert částečně věděl nebo již tušil, že navždy opouští Premontre. Proto zanechal bratřím kázání nebo spíše závěť, poslední vůle zakládajícího otce rodiny. Důvodem Norbertova odchodu byla prosba hraběte Theobalda, aby Norbert zjistil a případně dořešil všechny problémy týkající se budoucího manželství se sestrou korutanského vévody Matyldou.¹⁰⁹

3.6. Norbert arcibiskupem

Norbert přišel do Špýru, aby projednal sňatek hraběte Theobalda. Ve Špýru však probíhalo shromáždění z důvodu volby magdeburského arcibiskupa i za přítomnosti krále Lotara. Jakmile se všichni dozvěděli, že je zde přítomen i Norbert, požádali ho o slovo, které by mělo i souvislost s jejich aktuálním úkolem. Norbert tak učinil, ale neměl v tu dobu ještě tušení, že bude mezi třemi vybranými kandidáty. Jeden z nezištných kandidátů Albero poukázal, aby zvolili muže Božího Norberta. Poslušnost vůči církvi v Norbertově životě rozhodla, že jmenování magdeburským arcibiskupem přijal.¹¹⁰

Když přijel 17. července 1126 do Magdeburgu bosý ve společnosti biskupů a chtěl vejít do své budoucí rezidence, byl zastaven ve vstupní bráně vrátným. Spletl si Norberta za žebráka, takový byl příjezd Norbertův. Slavný a přitom ve znamení pokory. Příští neděli byl vysvěcen v katedrále na biskupa.¹¹¹

Na počátku Norbert nedělal důležitá rozhodnutí, snažil se co nejlépe vnitřní poměry poznat. Stav jeho velké diecéze byl žalostný jak po stránce duchovní, tak po stránce ekonomické. I přes časté kázání k lidu, chtěl být hlavně sám dobrým příkladem. Všichni pozorovali jeho horlivost v kněžských hodinkách, v modlitbě, ve sloužení mši svaté. Co Norberta znepokojovalo, byla malá úroveň zdrženlivosti jeho kleriků a

¹⁰⁹ Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 81-85.

¹¹⁰ Srov. Hugo, L., *Život svatého Norberta*, s. 46-47.

¹¹¹ Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 81-85.

nedodržování celibátu. Norbert s velkým odhodláním nařídil zachovávat kněžskou čistotu pod ztrátou obročí. Projevoval velké úsilí k navrácení statků, které byly ztraceny za působení jeho předchůdců. Tím se také objevila řada nepřátel ze strany kleriků a šlechty, kteří se smiřovali velmi těžce s novým vývojem vedení diecéze. Byl pozorný, vlídný a laskavý ke všem, k bohatým i chudým. Byl shovívavý ke kajícímu lidu a dokázal rozlišovat pevný postoj neměnicím se hříšníkům.¹¹²

Norbert zůstal i přes arcibiskupský stolec věrný jako řeholník. Stále nosil bílý oděv svého řádu. Podporoval kláštery ve své diecézi i z řad jiných řádů. Nezapomínal také na své společenství v Premontre. Řád řídil na dálku po dobu dvou let od 1126-1128, ale na doporučení bratrů a celkové situace bylo potřeba povolit volbu opata a také představeného řádu. Tím se stal Hugo, který byl právě přítomný v Magdeburgu a již ve svém nočním vidění se o výsledku volby dověděl, že byl zvolen. Po náročných jednáních a díky Norbertově trpělivosti přišli premonstrátsí bratři v roce 1129 místo magdeburských kanovníků ke kostelu Panny Marie. Tímto za pomoci svých bratří se řád začal v této části Německa rozrůstat.¹¹³

Norbertovo počínání bylo úspěšné, diecéze se začala postupně obnovovat v duchovních i ekonomických oblastech, ale stále se zvyšovalo nebezpečí vůči Norbertovi ze strany jeho oponentů a nepřátel. Když v době dne večere Páně Norbert zpovídal, tak ho chtěl jeden najatý muž zavraždit. Díky vnitřnímu vnuknutí se Norbertovi nic nestalo a najatý muž byl zadržen. I přesto, že viníci z řad jeho členů správy byli odhaleni, řešil vše smírně a jasnou tváří, pojal událost jako podíl na utrpení Páně, kdy se zoufalým navrátilo slitování, hříšníkům odpuštění a mrtvým život. Po druhé se ho snažil zabít místní kněz, ale když šel Norbert v procesí, šel napřed mezi kněžími, neboť opět útok předpokládal, byl omylem zraněn jiný kněz. Sajíc uvádí slova Norberta: „*Nechte ho prchat a nesplácejte zlé zlým. Udělal, co mohl a co Bůh připustil.*“¹¹⁴

Norbert se poměrně rychle v rámci svého episkopátu projevil jako podnikavý člověk a vytrvalý cestovatel. Stal se blízkým společníkem, rádcem a přítelem císaře Lothara, kterého často doprovázel při jeho cestách. Norbert se účastnil mnoha misijních

¹¹² Srov. Říha, T., *Svatý Norbert*, s. 88-91.

¹¹³ Srov. *Tamtéž*, s. 92-93.

¹¹⁴ Sajíc, J., *Svatý Norbert*, s. 89-90.

cest ve Štrasburgu, Cáchách, v Sasku, k Lužickým Srbům, kde v Havelbergu, založil nové biskupství pod vedením jeho žáka Anselma.¹¹⁵

Norbert se účastnil koncilu v Remeši, na kterém byl potvrzen nový papež Innocenc II. před vzpourou Petra Pierleoniho, Anakleta II. Než se však vrátil zpět do Magdeburgu, došlo k nějakému neštěstí, které si vyžadovalo novou konsekraci. Norbert požadoval nový obřad smíření, ale klerikové byli proti. Norbert společně se dvěma biskupy v noci provedli obřad v posvátných rouchách. V noci venku se však proti nim šikoval dav, který jej nařknul ze svatokrádeže ostatků kostela. Norbert projevil velkou odvahu, chtěl vyjít ven, ale bratři mu v tom zabránili a přemístili se do věže. Tam Norbert všechny svým slovem utěšoval, dodával jim odvahy a modlil se. Ve chvíli, když rozzuřený dav vyběhl s tasenými meči do věže, Norbert předstoupil přede všemi, aby nebylo ublíženo nikomu jinému než jemu. Životopisci uvádějí, že většina z davu byli Norbertovým postojem, rozhodností a jeho vzhledem tak zaskočení, že žádali Norberta o odpuštění.

Při konfliktu však zasáhl jeden vzbouřenec jeho služebníka do krku. Norbert mu šel okamžitě pomoci a byl také zasažen mečem, který se však od něho odrazil a pouze potřásl jeho mitru krví. Krvavá stopa na jeho mitře je patrná dodnes. Snahu o nařknutí ze svatokrádeže a odchodu bratří z kostela Panny Marie ukončil té noci purkrabě, který se vrátil z cest a postavil se mezi obě strany. Norbert již bez některých bratrů, kteří ho pro únavu a strach opustili, šel do hlavního kostela, aby vněm slavil mši svatou. Vše v kostele bylo bez porušení. Před davem četl epištolu a evangelium a vzdal Bohu díky. Vzbouřenci se však připravovali opět proti arcibiskupovi a jeho bratrům k povstání. Byl donucen k odchodu na hrad Giebichenstein nedaleko Halle, který již byl také obsazen. Norbert se odebral do blízkého kostela kanovníků, kde se po několik dní nepřetržitě modlil. Situace se začala rychle lepšit a díky některým věřícím byl učiněn pokoj. Byla mu vyplacena kompenzace čtyřicet hřiven stříbra a po boku šlechticů se vrátil na hrad a následně zpátky do Magdeburgu. Lid chválil Boha za jeho mimořádnou statečnost a pevnou víru, jakou dal jejich arcibiskupovi.¹¹⁶

Z důvodu obsazení papežského úřadu Anakletem se na podzim roku 1132 Lothar vydal se svou malou dvoutisícovou armádou a s novým císařským kancléřem Norbertem na Řím. S těžkostí podmaňovali italská města kolem Milána. Lothar byl

¹¹⁵ Srov. Dauzet, D.-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 104-105.

¹¹⁶ Srov. Sajíc, J., *Svatý Norbert*, s. 93-98.

podporován morálkou Norberta a Innocenc postupující pobřežní cestou přes Pisu byl podporován Bernardem. Anaklet vyslal své vyslance, kteří navrhli vystoupení obou uchazečů před císařským tribunálem v Římě. Norbert se intenzivně pustil do diplomatického vyjednávání. Norbert si po celou dobu přál, aby řešení církevních záležitostí bylo vždy řešeno pouze úsudkem církve. Innocenc Anakletovu nabídku přijal a zaskočený Anaklet se snažil nakonec tento diplomatický střet co nejvíce odkládat. Lothar se svým vojskem bez jakéhokoliv odporu vešel do Říma. Bazilika sv. Petra byla, ale obsazena Anakletovými přívrženci. Norbert navrhl, aby plánovaná korunovace krále Lothara proběhla u sv. Jana v Lateráně, v papežské katedrále. Innocenc souhlasil, proto již nic nemohlo stát v cestě císařské korunovaci. Norbert byl po boku císaře po celou dobu ceremoniáře. Došlo však k dramatické události. Lothar uprostřed ceremoniálu požadoval opětovné právo investitury pro svá biskupství. Papež pod určitou tíhou zavázanosti chtěl na tento požadavek přistoupit, ale v ten okamžik zasáhl Norbert. Norbert požadoval po papeži, aby zachoval svobodnou církev, tak jak ji přijal. Byl dokonce rozhodnut se proti papeži postavit v případě, že by se zřeknul tak těžce vydané svobody. Norbert opět projevil mimořádnou odvahu, „zachránil svobodu církve“, když uprostřed ceremoniálu se postavil mezi největší představitele tehdejšího společenského života. Lothar upustil od své žádosti a Innocenci bylo zabráněno v tomto ústupku.¹¹⁷

Norbertovo odvážné gesto nemělo žádné následky na přátelství a další spolupráci s císařem Lotharem. To nám mohou dokázat Norbertovy a Lotharovy společné podpisy na císařských listinách dochovaných ze zpáteční cesty v Pise, v Parmě, v Mohuči, v Bonnu, v Kolíně. Norbert však po celou cestu trpěl velkými horečkami a slabostí svého těla, snad z důvodu malárie. Zesláblého Norberta císař doprovodil až do Magdeburgu. Arcibiskup rozmlouval s Konrádem, katedrálním kanovníkem o budoucnosti svých bratří v Magdeburgu, Gottesgnadenu a o církvi. Konrád se stal po Norbertovi magdeburským arcibiskupem. Norbert ležel na lůžku od postu do Letnic. Kronika z Gottesgnadenu poukazuje, jak se Norbert na Zelený čtvrtek zvedl z lůžka a sloužil během Velikonoc mši před svým lidem v katedrále naposledy. Poslal také pro svého druha Hugo de Fosses, ale ten již přišel pozdě. Norbert naposledy vydechnul 6. června 1134 ve společnosti jeho věrného druha Evermoda.¹¹⁸

¹¹⁷ Srov. Dauzet, D.-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 118-119.

¹¹⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 118-119.

4. Spiritualita a charismata Norberta

Dříve než se budeme podrobněji zabývat jednotlivými charismaty a ideály Norbertova života, popíšeme, co charismata mohou představovat.

Ardura charismata definuje podle *Lumen gentium*: „Charismata mají svůj původ v Duchu svatém, který uvádí církev do veškeré pravdy (srov. Jan 16,13), sjednocuje ji ve společenství a ve službě, vybavuje ji a řídí různými hierarchickými a charismatickými dary a zdobí svými plody“¹¹⁹ (srov. Ef 4,11-12; 1Kor 12,4; Gal. 5,22).

Konstituce *Lumen gentium* v kapitole dvanácté předkládá: „Týž Duch svatý kromě toho Boží lid posvěcuje, vede a zkrášluje ctnostmi nejenom prostřednictvím svátostí a služeb, nýbrž nadto své dary „přiděluje každému zvlášť, jak chce“ (1Kor 12,11). Rozdává mezi věřící každého stavu také zvláštní milosti, kterými je ční schopnými a pohotovými přijímat různé práce či úkoly užitečné pro obnovu a další rozvoj církve, a to podle slov: „Ty projevy Ducha jsou však dány každému k tomu, aby mohl být užitečný (1Kor 12,7). Tato charismata se mají přijímat vděčně a radostně – ať už jsou oslnivá či jen prostá a běžná – neboť jsou potřebám církve zvlášť přiměřená a užitečná.“¹²⁰

V Dekretu o misijní činnosti církve *Ad gentes* se hovoří o charizmatech, které jsou určeny pro evangelizaci církve a misijní povolání: „Proto skrze Ducha svatého, který ke společnému prospěchu rozděluje zvláštní dary, jak sám chce (1Kor 12,11), vnuká (Ježíš) do srdce jednotlivců misionářské povolání. Současně v církvi uvádí v život instituty, které na sebe berou úkol hlásat evangelium, náležející církvi, jako svou vlastní povinnost.“¹²¹

Ad gentes dále popisuje misijní spiritualitu: „Kdo je poslán, vstupuje do šlépějí života a poslání toho, který „sám sebe se zřekl, vzal na sebe přirozenost služebníka“ (Flp 2,7). Má tedy být rozhodnut po celý život vytrvat ve svém povolání, vzdát se sebe a všeho, co bylo do té doby jeho, a všem se stát vším.“¹²²

Předchozí kapitoly této práce a tyto části z II. Vatikánského koncilu nám dokazují, že Norbert byl mimořádně obdařen charizmaty, která uplatňoval při

¹¹⁹ Ardura, B., *Ve stopách svatého Norberta*, s. 13.

¹²⁰ *Lumen gentium*, *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, č. 12, s. 48-49.

¹²¹ *Ad gentes*, *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, č. 23, s. 492.

¹²² *Tamtéž*, č. 24, s. 492.

důsledném provádění gregoriánské reformy, byl politicky myslícím člověkem a nedělalo mu potíže jednat i s největšími vládci a představiteli společnosti. Byl charismatickou vůdčí osobností, kdy během krátké doby kolem sebe shromáždil mnoho lidí a spojoval je do životních společenství. Jeho cesty byly často spojeny se založením duchovních center jako např. v Premontré, Antverpách, Kappenbergu, Magdeburgu a na dalších mnoha místech. Neúnavně se staral, aby lidi usmířoval, sjednocoval a obnovoval. Pro Norberta bylo důležité radostné poselství pokoje, které mohlo člověka smířit s Bohem a bližním. Byl mužem podnětu, pastore, reformátorem, díky, kterému došlo k založení největšího řádu řeholních kanovníků. Bojoval ve svém životě za ideál chudoby, postupně se zřekl veškerého svého majetku, všech privilegií a nesvobodných vazeb. Radikálně prožíval *apoštolský život*. Když přicházel mezi lidi, po vzoru apoštolů „s holí a mošnou“, měl u sebe pouze liturgické potřeby. Zároveň převzal raně křesťanskou podobu společenství života *jednoho srdce a jedné duše*. Díky jeho velkému úsilí započaly úspěchy při misiích na východě, na které navazovali jeho spolubratři.¹²³

Norbert byl člověkem vnitřní adorace, modlitby, kdy centrem a středem jeho života byla *Pánova přítomnost* v eucharistii. Výjimečností té doby bylo jeho každodenní celebrování při mši svaté, které činil s oddaností, s dětsky radostným zaujetím a fascinací vůči nejsvětějším tajemstvím. Hlásání Božího slova viděl jako jeden ze svých nejhlavnějších úkolů, odkrývat tajemství evangelia a následovat ho svým životem. Norbert se snažil o život v totální podřízenosti Božím slovu, ve kterém spatřoval samotného Krista. Mít za svého vůdce jen samotného Pána (*Solo Christo Duce*).¹²⁴

¹²³ Srov. Hangrätinger, T., *Setkání a poslání: premonstrátská spiritualita*, s. 34-35.

¹²⁴ *Tamtéž*, s. 34-35.

4.1. Následování Krista

V zamyšlení nad životem sv. Norberta Hangrätinger uvádí: „*Ve slově Písma rozeznává Pána, kterého chce bezpodmínečně následovat. Solo Christo Duce, mít za vůdce jen samotného Pána. Toto heslo se stane jeho životním ideálem. Norbert, jenž se nechává vést Ježíšem.*“¹²⁵

Norbert si zvolil Krista za svého vůdce, zcela se mu vydal, podřídil se mu, uznával ho jako cestu a cíl svého života. Sám Ježíš o sobě říká: *Já jsem cesta, pravda a život* (Jan 14,6). Co se tím vyjadřuje? Norbert si zvolil cestu, kterou předložil Ježíš, věrností k pravdě a láskou k životu. Díky tomuto poznání pochopil, že pravda je cestou k vydařenému životu. Ježíš v evangeliu říká: *Pravda vás osvobodí* (Jan 8,32).¹²⁶

Norbert směřoval svůj život podle tohoto pravdivého postoje. S velkou odvahou čelil svým oponentům a nepřátelům, když zastával pravdu, nakolik ji sám rozpoznával. Nebylo vždy jednoduché zvolit správný směr, cíl či cestu. Jeho život nám však ukázal, že: „*Pro Norberta byl pravdou Kristus. Na tomto základě získával orientaci pro svůj život a své jednání, z toho pak též důsledně žil. Jeho životní cesta nebyla srozumitelná a logická pro každého. Nikdo však nepochyboval jeho lásku ke Kristu jako ke svému Duce, svému vůdci a příkladu.*“¹²⁷

Hangrätinger vyjadřuje takovéto určení směru cesty - uznat Hospodina jako svého Pána příkladem z Písma: „*Slyš, Izraeli, je náš Bůh, Hospodin jediný. Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou* (Dt 6,4-5). *V tom spočívá uznání Boha z celého srdce a celou duší, dokonce více, láska k Bohu vši mocí svého srdce a své duše. Židé si tento výrok přivazují na čelo a zápěstí, na veřeje a vchody, aby si to neustále připomínali.*“¹²⁸

Kardinál Giovanni Coppa ve svém kázání 6. června 2010 v generálním domě premonstrátů v Římě hovořil o Norbertovi: „Velmi trpěl hříchy své doby, zvláště hříchy kněží, proto mu záleželo na tom, aby církev zažila nové jaro skrze kněžskou svatost jeho řádu. Byl tichý jako Kristus a požadoval, aby i jeho řádoví synové byli tiší, aby tak všechny získal pro Krista, především tichostí a pokorou srdce. Lačnil a žíznil po spravedlnosti, po svatosti, takže mu šlo v první řadě o to spolupracovat na reformě

¹²⁵ Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 5.

¹²⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 6.

¹²⁷ *Tamtéž*, s. 6.

¹²⁸ *Tamtéž*, s. 7.

církve v souladu s evangeliem a ve věrnosti Kristovu zástupci. Byl milosrdný. Když měl porozumět a odpustit druhým, byl laskavý ke všem. Měl čisté a cudné srdce. On i premonstráti žili v čistotě v dokonalé odevzdanosti Bohu, v jedinečné podobnosti Kristu.¹²⁹

Pro Norberta, ale i jeho okolí nebylo vždy jednoduché dojít ke smírnému řešení. Vyznačoval se v případě prosazování Pravdy pevným postojem. Byl za to jednou stranou velice obdivován a druhou stranou byl odsuzován. Když přicházel do měst, lidé a jejich představitelé se toužili s tímto mužem Božím setkat, chtěli slyšet jeho slovo, které bylo naplněno láskou pro Pána. Díky jeho empatii, ale i vytříbené diplomacii nacházel porozumění u největších politických a církevních představitelů té doby, ale zároveň i u těch nejprostších chudých lidí. Toužili být v jeho přítomnosti, neboť jeho *srdce hořelo pro Pána*. Měli bychom však také připomenout, jak to pro něho muselo být těžké, když musel snášet četná ponížení od kleriků, kteří se nechtěli vzdát svých starých životních postojů, vlastnictví majetků a nečistého nepoctivého kněžského života. Jeho život se na první pohled mohl vyznačovat určitou nelogičností, ale můžeme zřetelně spatřovat, že Norbert byl *člověkem modlitby*. Před svým rozhodnutím, jakou cestou se z duchovního hlediska měl vydat, naslouchal nejdříve *Božímu hlasu* v ústraní kaple, v duchovních centrech klášterů, ale i v přírodě. Boží vůli poznával ve svých modlitbách, při naslouchání Bohu, v rozhovorech s lidmi. Miloval Krista, který se stal jeho trvalým společníkem na jeho misijních cestách, při hlásání Božího slova, při vytváření společenství a nakonec při jeho poslání být arcibiskupem.

4.2. Chraň se zlého a číň dobro

Roku 1115, když se Norbert oblečen do hedvábných šatů za doprovodu pážete tajně vydal do Vredenu, překvapila ho bouře. Byl sražen bleskem z koně a po chvíli procitnutí uslyšel v hloubi srdce hlas, který mu přikazoval: *Chraň se zlého a číň dobré.*¹³⁰

¹²⁹ Coppa, G., *Ve stopách svatého Norberta*, s. 187-188.

¹³⁰ Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 33.

*Obrátil se a s tímto výrokem se vrátil zpět. Na své cestě se otočil. Vrátil se k minulému životu, ale postupně mění své životní návyky, začal nosit žíněné prádlo a ve svém srdci uchovával již svůj nový životní program: *Chraň se zlého a čiň dobré.*¹³¹*

Onu zlou cestu v případě Norberta můžeme shledávat vtom, jak se nechával ovládat svými náladami, zabýval se světskými záležitostmi, usiloval o kariéru, honil se za luxusem a vlivem. Nevedl život, který by odpovídal zcela jeho duchovnímu stavu. Co mohlo znamenat pro Norberta „*chraň se zlého*“? Mohlo to pro něho znamenat nesoulad a dvojí způsob života jaký vedl, mohl citlivě vnímat toto zmítání se mezi dvěma životními cestami. Mohl vnímat chybějící rozhodnost a jednoznačnost vlastního života, definitivní rozhodnutí se pro Krista. Obrácení mu pomohlo odhalit prázdnotu či povrchnost jeho života. Pochopil, že nedostatečně vzdoroval vlažnosti, která ho obklopovala.¹³²

„*Chraň se zlého*“ se stalo výzvou zanechání všeho, co vede ke zlému. Znamená odvrát, odklonit se a odstranit z vlastního života, co je zlé. Vyklidit zlobě prostor a vyplnit ho láskou. „*Chraň se zlého*“ znamená v první řadě: „*Chraň se zlého sám v sobě. Bojuj se zlem, které neseš v sobě, ne tedy v někom druhém. Nic jiného neměl Ježíš na mysli, když mluvil o tříse v oku bližního a trámu v oku vlastním.*“¹³³

Norbertovo obrácení životopisci často přirovnávají k obrácení sv. Pavla. Vidíme tu určitou podobnost. Pavel před svým obrácením, který je horlivý v pronásledování křesťanů, aby se pak stal apoštolem a zvěstovatelem evangelia. Je otázkou, zdali Pavel projevoval před svým obrácením svou lítost, když asistoval a držel pláště těm, kteří kamenovali Štěpána, tak jako když Norbert projevoval lítost před nespravedlivě poníženým a uvězněným papežem Paschalem. Můžeme se domnívat, že Norbert mohl v sobě projevat rozdvojenost a nejistotu jakou životní cestou se vydat. Bůh jistě měl s Norbertem velké plány a bleskem při cestě do Vredenu urychlil jeho duchovní obrácení i růst, a při této příležitosti mu podal nabídku ve formě nového životního programu: *Chraň se zlého a čiň dobro.*

¹³¹ Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 30.

¹³² *Tamtéž*, s. 30.

¹³³ *Tamtéž*, s. 31.

Norbert po svém obrácení prošel procesem očištění podle Jeremiášových slov, *že je třeba ničit a bořit, než je možné stavět a sázet*. Musel v tomto úsilí a boji proti sobě samému postupovat rychle a odhodlaně.¹³⁴

Přijal nové oblečení, umrtvoval své tělo přísnými půsty, přijímal duchovní vedení, trávil dlouhý čas nočním bděním, začal vynikat skromností, která se postupně stávala více radikálnější. Zůstal stále kanovníkem, ale byl již rozhodnutý žít pro Krista, bez kompromisů žít pro církev a stavět se na stranu chudých a potřebných. Jeho obrácení bylo především obrácením vnitřním, obrácením jeho srdce. Činit dobro se stalo úkolem v každodenní situaci. Toto právě zdůrazňoval ve společenství, které žilo z úmyslů a nasazení každého jednotlivého člena. Dobro Norbert vyjadřoval, jak chápal svůj život jako následování Krista, pod Kristovým vedením.¹³⁵

Norbert zdůrazňoval lásku k bližnímu, kterou vnášel i do své premonstrátské rodiny. Sám vybral řeholi svatého Augustina, která lásku bližního v úvodu řehole kladla na první místo. Po vzoru apoštolů, kteří se neustále vraceli k odkazu: *Bratry milujte* (1Petr 2,17) nebo jak říkal svatý Jan: *Kdo nemiluje, zůstává ve smrti*¹³⁶ (1Jan 3,14).

Neměli bychom opomenout, že Norbert vynikal také svým jemným vystupováním, laskavostí, šarmantním chováním a empatií vůči lidem. Pro Norberta bylo dobro tím, co bylo právě v onu chvíli potřeba udělat pro církev, pro společenství, pro chudé a nemocné, pro svého Pána, pro Boží království.

4.3. Život v chudobě a odříkání

Norbert po zážitku z obrácení začal postupně žít životem v usebranosti a v pokání. Stal se potulným kazatelem, který neměl u sebe žádné prostředky a putuje bos. Na synodě ve Fritzlaru byl však napaden za přisvojení si kazatelského úřadu a za svůj vzhled, za to, že nosí oděv a chová se jako mnich a přitom žije ze svých zvláštních bohatých prostředků. Celý tento incident přivedl Norberta k myšlence, že se zcela zřekl svého majetku a nemovitostí. Prodal domy a vše co získal z dědictví po svém otci a vzdal se dědičného práva, daroval kostel ve Füsternbergu klášteru v Siegburgu na řece

¹³⁴ Srov. Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 33.

¹³⁵ Srov. Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 32.

¹³⁶ Srov. Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 281.

(Siegu, několik kilometrů od Kolína) a kolínskému arcibiskupovi vrátil zpět, co od jeho úřadu přijal. Peníze za prodaný majetek rozdal chudým.¹³⁷

Norbert od nikoho nic nevyžadoval, a pokud něco dostal, tak to hned daroval chudým nebo nemocným. Odkázán na milost Boží zcela bezstarostný dostával vše, co k životu potřeboval. Pokládal se za hosta, cizince na této zemi, který byl osvobozen od žádostivosti něco vlastnit, a veškerá jeho naděje byla upřena na nebe.¹³⁸

Norbert si uvědomil, že bohatství a majetek člověka zotročují a uvádějí do závislosti. Hangrätinger uvádí, že se Norbert: „*Orientoval podle osoby Ježíše a chtěl se mu připodobnit, stávat se mu stále podobnějším; chtěl následovat chudého Ježíše jako chudý, podobat se Ježíši jako nahý. Měřítkem chudoby je způsob života Ježíše, toho, který sám vedl život putujícího kazatele, bez stálého přístřeší, bez pozemku a půdy, bez vlastnictví a jmění. Ježíš byl díky tomu svobodný a nezávislý, nezranitelný a zcela samostatný. Materiálně ho nebylo možné vystavit tlaku. K tomu se pak ještě přidávala skutečnost, že byl sám nepoddajnou a silnou osobností. Každý, kdo se s ním setkal, tuto sílu a moc cítil.*“¹³⁹

V posynodální apoštolské adhortaci *Vita consecrata* Jan Pavel II. uvedl: „*Napodobováním jeho chudoby vyznává toho Syna, který vše od otce přijímá a vše mu v lásce odevzdává* (srov. Jan 17,7.10).“¹⁴⁰ Hangrätinger Ježíšovo jednání zdůvodňuje: „*Znova se zde u tohoto Ježíšova jednání v oblasti chudoby zdůrazňuje zpětná vazba na Otce. Bez jeho absolutní lásky není tento postoj vůbec žitelný. A obráceně, až takováto radikální chudoba umožňuje otevřít se trvalé Boží starostlivosti vůči chudému. V tom jistě tkví blahoslavenství chudých, oni totiž neočekávají nic od sebe, ale od Boha.*“¹⁴¹

Jan Pavel II. nám dále objasňuje: „*Chudoba vyznává, že Bůh je jediným opravdovým pokladem člověka. Po příkladu Krista, který „ačkoli bohatý, stal se pro nás chudým“ (2Kor 8,9), se tato reálná chudoba stává prohlášením naprostého sebedarování, které vzájemně mezi sebou uskutečňují tři božské osoby. Je to dar, který se vylévá ve stvoření a plně se projevuje ve vtělení Slova a v jeho vykupitelské smrti.*“¹⁴²

¹³⁷ Srov. Sajíc, J., *Svatý Norbert*, s. 43-44.

¹³⁸ *Tamtéž*, s. 47.

¹³⁹ Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 10.

¹⁴⁰ Jan Pavel II., *Posynodální apoštolská adhortace Vita consecrata*, č. 16.

¹⁴¹ Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 10.

¹⁴² Jan Pavel II., *Posynodální apoštolská adhortace, Vita consecrata*, č. 21.

Výše uvedený text nám ukázal pohled na chudobu, která je založena na poslušnosti a Pánovu poslání. Vzдал se svého postavení uprostřed trojjediného tajemství ve prospěch nás lidí. Zřekl se sám sebe, sestoupil dolů, stal se chudým a podstoupil kariéru směrem dolů. Norbert to konkretizoval, odpověděl svým životem chudoby a odříkáním, *chudě následovat chudého Krista*.¹⁴³

K chudobě ještě Jan Pavel II. zdůrazňuje: „*Jeho duch projevuje svou naprostou vydanost záměru Otce také odloučením se od pozemských majetků: „Ačkoli bohatý, stal se pro vás chudým, abyste vy zbohatli z jeho chudoby,*“¹⁴⁴

Žebříček hodnot je u Ježíše zcela jasný. Právě chudoba nás má přivést k logice Božího království. Měla by nás udržet v bdělosti. Jestliže si Norbert vybral za svého vůdce Pána Ježíše, tak se pro něho musel stát měřítkem hodnot i v ideálu chudoby. Norbert se nenechával složitě zaměstnávat např. stravou, ale na druhou stranu se uměl ze života radovat a těšit se i z pohostinnosti vlastní i druhého člověka. Měl hluboký vztah k přírodě, které i dobře rozuměl a byl pozorný k její kráse, jak to bylo vlastní Ježíši. Měli bychom si také připomenout určitou podobnost se světcem, který se zapsal do dějin církve sto let po Norbertovi a tím byl sv. František z Assisi. Norbert i František si vybrali chudobu jako součást svého života, rozuměli přírodě, i když každý ji mohl vnímat odlišně, ale co nejvíce spojovalo, byla láska ke Kristu.

Svatý František sto let po Norbertovi žil chudobu ještě radikálněji, sám ji dokonce nazýval básnickým výrazem trubadúrů *slavnou a milostnou paní*.¹⁴⁵

Měli bychom si také připomenout Augustinovou řeholi, která později také požadovala od řeholních kanovníků bezvýhradného vzdání se svého majetku a od všech, kteří chtěli pod jejich vedením vést apoštolský život.

Norbert si zvolil apoštolský život, který se snažil žít naplno, s plným odhodláním a nasazením. Zvolil si chudobu jako protiváhu vůči přepychu, chtěl se mu co nejvíce podobat, proto se snažil chudě následovat Krista. Vyznačoval se přísnými pústy, pokáním a nočním bděním při modlitbách. Měl v oblibě tichá a nehostinná pustá místa jako bylo například Premontre. Svým příkladem vedl své spolubratry a sestry ke skromnosti, prostotě, pohostinnosti a k lásce k chudým. Norbert v prostotě a sdílení

¹⁴³ Srov. Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 11.

¹⁴⁴ Jan Pavel II., *Posynodální apoštolská adhortace Vita consecrata*, č. 22.

¹⁴⁵ Chesterton, G. K., *Sv. František z Assisi*, s. 57.

přicházel k lidem jako putující kazatel, tak jako apoštolové, chudý, s vlněným hábitem a bos, ale s otevřeným srdcem pro zvěstování Božího slova.

4.4. Zvěstovatel Božího slova

Nejdůležitějším cílem Norberta bylo hlásat Boží slovo a to nejdříve bez povolení ke kázání a později přímo s povolením od samého papeže. Norbert byl po celý svůj život putujícím kazatelem, hlasatelem a zvěstovatelem Božího slova. Hangrätinger nám předkládá několik zajímavých odkazů z *Vita A* o Norbertově kazatelské činnosti:

„Kamkoli se svými druhy na cestě došel a kde se dostal do blízkosti vesnic či usedlostí, opouštěli pastýři stáda, běželi rychle kupředu a zvěstovali lidem jeho příchod. Když k němu pak lidé proudili v zástupech a slyšeli při mši svaté jeho napomínání ohledně pokání, jež je třeba činit a o naději na věčnou spásu, zaslíbenou jednou každému, kdo vzývá jméno Páně, pak z jeho přítomnosti všichni čerpali radost a každý si pln štěstí cenil, když mu mohl ve svém domě poskytnout přístřeší. Svým novým způsobem života vyvolával údiv, žít na zemi a přitom z ní nic nechtít.“¹⁴⁶

Je podivuhodné, jak lidé byli vděční za to, že jim přišlo Boží slovo v osobě zvěstovatele. Ve *Vita A* můžeme nalézt několik pasáží o této vděčnosti a touze lidí, kteří chtěli slyšet *slova napomínání*.

Tato ukázka nám potvrzuje, jakou lidé projevovali k Norbertovi úctu: *„Odtud pak vyrazil dalšího dne brzy ráno a vydal se do nedalekého místa jménem Gemblours, aby tam lidem kázal. Přijímali ho s největší úctou, protože se proslýchalo, že je hlasatelem Božího slova a tím, kdo přináší vytoužený mír.“¹⁴⁷*

Kromě textu něco jako poslední závěti, kterou zanechal svým bratřím v Premontre, nedochoval se jinak žádný Norbertův text. Za to byl ale mužem slova. Kázání bylo pro Norberta povoláním. Byl rozený kazatel, který mluvil o Bohu a světu ze srdce. Svému povolání být kazatelem zůstal věrný v každém postavení ve všech jeho etapách života. Toto povolání chápal jako poslání. Boží povolání můžeme chápat také jako poslání k lidem, *být poslán* pro svět, *být ustanoven* k dobru lidí. Prostí lidé Norberta vyhledávali, neboť cítili, že jim rozumí. Během svých misijních cest a

¹⁴⁶ Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 14.

¹⁴⁷ *Tamtéž*, s. 14.

putování se mu podařilo svými myšlenkami získat mnoho lidí, učedníků a nadšených spolubojovníků.¹⁴⁸

Kázání ve dvanáctém století by dnešnímu vkusu již nevyhovovalo a to z důvodu využívání mnoha alegorií tvořící jejich rámec. V dnešní době to pro nás znamená věc literárního vkusu, ale pro tehdejší kazatele to bylo záležitostí teologickou, protože se domnívali, že doslovný smysl byl vhodný pro začátečníky, zatímco alegorický smysl byl vhodný pro pokročilejší duše.¹⁴⁹

Petit předkládá přirovnání Adama Scota: *Přirovnává kazatele k lékaři, který se noří do hlubin lesa, aby tam nasbíral léčivé byliny. Když jich nalézá hodně, samou radostí se v houštinách zdržuje déle. Tak i kazatel jako by někdy přešlapoval na místě, neboť právě v té chvíli působením Ducha svatého a bystrostí svého rozumu odkrývá ty nejhlubší významy.*¹⁵⁰

Když Ježíš hlásal: *Přišel jsem hlásat radostnou zvěst*, věděl, že pouhá slova nestačí. Bylo potřeba svědčit celým životem, jednáním, skutkem, převzít za něco odpovědnost. Ježíš jednal tak, jak mluvil. Norbert se snažil o totéž. Považoval za důležité *uvést do souladu, co říkal a co žil.*¹⁵¹

Pokud mluvíme o ideálu kázání, neměli bychom zapomenout na modlitbu a tiché rozjímání. Norbert před mši svatou a před kázáním trávil dlouhý čas rozjímáním a modlitbou. Norbert se snažil tímto napodobovat samotného Spasitele a v tom Norbert vynikal velkým odhodláním. Stávalo se, že probděl na modlitbách i celou noc.¹⁵²

Norbert svou kazatelskou činností přijal apoštolský život a dozvěděli jsme se, jakým způsobem a komu přinášel Boží slovo. Měli bychom však doplnit, že slovo nepřinášel pouze prostým lidem, ale i těm z bohaté společnosti. Představitelům vlád včetně samotných císařů a představitelům církve jako byli kněží, opati a biskupové. Norbert byl schopen předávat jak slovo prostým lidem, tak urozeným nebo duchovně vzdělaným. To byla jeho veliká přednost, se kterou se nesetkáváme tak často. Norbert se snažil své učení podložit svým příkladem. Díky tomu si ho lidé vážili a pro jeho hluboké myšlenky si získal mnoho nových učedníků. Dokázal svým zvěstováním

¹⁴⁸ Srov. Hangrättinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 15.

¹⁴⁹ Srov. Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 266.

¹⁵⁰ *Tamtéž*, s. 266-267.

¹⁵¹ Srov. Hangrättinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 16.

¹⁵² Petit, F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 278.

natolik nadchnout a přesvědčit, že lidé opouštěli pro víru v Pána své pohodlí a dosavadní jistoty. Byl si vědom, že bez modlitby zůstane lidské úsilí bez většího užitku. Dokázal žít s Pánem a díky tomu si dokázal všimnout potřeb a proseb lidí, se kterými pak přicházel zpět před Boha. Nezapomínal na důležitost lásky jako pravého dobra, které nikdy nezůstalo skryto.

4.5. Reformátor církve

Norbert žil v období gregoriánského reformního hnutí, jehož hnací silou bylo benediktinské hnutí z Cluny. Cílem bylo vytvoření ideálu v podobě reformovaného kléru za pomoci přísné chudoby a stavu bez majetku. Vedle mnichů a kanovníků vzniklo nové reformní hnutí řeholních kanovníků, kteří se rozhodli ke společnému životu s řeholními sliby na způsob mnichů. Norbert po svém obrácení a hledání nové životní cesty byl ovlivněn kláštery ve Springiersbacheru u Trevíru a Kolsterrathu, Rolducu u Cách, které byly známé asketickým a kontemplativním životem. Norbert se s veškerým odhodláním nasadil pro založení nového organizovaného společenství, které mělo za cíl klášterní život v chudobě, apoštolát a pastorační péči zároveň. To bylo zcela nové a originální. Norbert chtěl odpovědět na bezbřehé hromadění majetku v církvi zavedením života v chudobě, se samostatným hospodařením a manuální práci ve svém nově založeném společenství. Díky soustředěnému úsilí se dařilo ve dvanáctém století budovat nová reformní centra, kde se mohl rozvíjet a vést příkladný duchovní život. Uvnitř v církvi vznikala premonstrátská a cisterciácká centra, která podpořila prohloubení duchovního života.¹⁵³

Norbert vynaložil veškeré své síly, aby tehdejší církev obnovil, počínal si sebevědomě, důsledně a bez kompromisů. Z jeho života víme, že začal nejdříve *od sebe*, ale cíl reformovat církev však nikdy nespustil z očí. Úsilí směřoval k omlazení církve, posiloval její vyzařování a přitažlivost. Bojoval za to, aby církev byla opravdovější.¹⁵⁴

Od jeho reformního počínání ho nebyly schopni odvrátit ani neúspěchy či ztroskotání, vzpomeňme na nezmary ve svém rodném městě v domácí kapitule v Xantenu, v kapitule sv. Martina v Laonu. Musel čelit mnoha nástrahám a pokusům o zavraždění jako například v období, kdy byl arcibiskupem v Magdeburgu. Bojoval však

¹⁵³ Srov. Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 36.

¹⁵⁴ *Tamtéž*, s. 37.

rovně a zpříma, byl velkorysý, nikdy se nemstil, nezneužíval svého postavení a dokázal odpouštět.

Norbert nebyl pouhým kritikem církve, jeho *srdce tlouklo pro církev*, a aby ji dokázal obnovovat, začal především od sebe a to radikálním způsobem. V tomto by mohl být pro nás vzorem. Ukázal, že v duchovním životě neexistuje nikdy žádný důchod a v tomto smyslu žádný klid.

4.6. Usmiřovatel

Úvodem této kapitoly bychom mohli navázat na příběh o usmíření dvou zneprátelených rodů ve vesnici Moustieru. Při kázání podle životopisců Norbert říkal: „*Bratři, když náš Pán Ježíš Kristus vyslal učedníky, aby kázali, mimo jiné jim nařídil: vždy když vstoupíte do nějakého domu, napřed řekněte: Pokoj tomuto domu! Pokud tam bude bydlet syn pokoje, spočine na něm pokoj (Mt 10,12). My, kteří jsme se stali následovníky jeho učedníků ne vlastní zásluhou, ale díky překypující Boží milosti, my vám pak hlásáme tentýž pokoj; ať ho nikdo zachvácen nevěrou nepovažuje za něco nicotného, vždyť je to právě tento pokoj, jenž nám nechává dosáhnout onoho pokoje věčného. Jistě vám nezůstalo utajeno, kvůli čemu jsme se zde shromáždili; nejsem to já, poutník procházející kolem, skrze něhož se má uskutečnit toto dílo, je to Boží vůle a moc. Je však na vás, abyste této Boží vůli zcela a úplně přisvědčili.*“¹⁵⁵

Norbertovým posláním bylo usmiřovat lidi s Bohem a lidi mezi sebou navzájem. V životopisech můžeme nacházet několik takových situací. Lidi sjednocoval, vytvářel společenství, ve společnosti lidí se cítil dobře a šířil kolem sebe pokoj.

Blahoslavený Hugo de Fosses postoj shrnul slovy: „*Norbert procházel hrady, vesnicemi a městy, usmiřoval svárlivé a proměňoval i hluboko zakořeněná nepřátelství a sváry v mír.*“¹⁵⁶

Norbertovým poselstvím bylo vnést lidem pokoj v trojím smyslu a to *pokoj sám se sebou, pokoj s bližním a pokoj s Bohem*. Norbert zdůrazňoval, že z vlastních sil se nemohu ve své vině unést, odpustit si. Této promíjející lásky se mi musí dostat odjinud. Tímto zdrojem je samotný Bůh.

¹⁵⁵ Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 44.

¹⁵⁶ *Tamtéž*, s. 45.

Pán Ježíš, když viděl nějaké zlo, pojmenoval ho a odsoudil. Nikdy neodsoudil hříšníka, nýbrž samotný hřích. Díval se pohledem na lotra, celníka, farizeje, nevěstky, přijímal jejich provinění, uznával jejich slabosti. Ony slabosti však nenarušovaly to dobré, co v nich Pán viděl. Norbert zdůrazňoval tento přístup, nabádal často své bratry, aby se navzájem v lásce napomínali, neboť byli *jednoho srdce a jedné duše v Bohu*. Zde Augustin prostřednictvím řehole pomáhal bratrům odkrývat jako úkol lásky netolerovat chyby, pranýřovat vady a nedostatky. Norbert prosazoval kritiku v lásce, při zachování respektu a úcty. A to bylo vždy těžkým úkolem v každém společenství.¹⁵⁷

Nejtěžším, ale zároveň tím největším po čem toužíme a co si přejeme, je *pokoj s Bohem*. Pokoj s Bohem je nezávislý na vnitřně zakoušeném souladu s Bohem a souhlasu s jeho vůlí, závisí na tom, jak se chovám k sobě samému a k okolním lidem. Nesetrvává a nezůstává nikdy pouze venku, kdesi mimo. Je vždy uprostřed. Ježíš slibuje, že s námi bude až dokonce světa: *Hle, já jsem s vámi po všechny dny*. Bůh je přítomný v nejhlubším základě lidského srdce. Bůh je nám tak velice blízko, než jsme schopni si to představit. A pokud je někdo tak hluboko v našem nitru, nejsme vlastně nikdy sami. Pokoj s Bohem s sebou přináší skutečnost, že život tváří v tvář Bohu *souhlasí*.¹⁵⁸

Když se Norbert setkal s mužem, který byl již dlouhá léta zapojen do sporu mezi zneprátelenými rody, tak ho nejdříve objal a laskavým oslovením ho poprosil o odpuštění svých vrahů. Norbert hovořil o daru usmíření, o milosti, kterou přinesl jako poutník tomuto zoufalému muži toužícímu po pomstě, jako to bylo léta běžnou zvyklostí. Byl to ten laskavý pohled, jako měl Pán Ježíš, který měnil postoje člověka? Jisté je, že Norbertovo objetí a laskavé slovo napomohlo odstranit zlo, které ovládalo tyto zneprátelené rody. Z jeho kázání, které uváděli životopisci, jsme se dozvěděli, že on není tím, kdo usmíruje, ale Boží vůle, usmíření bylo božím darem. Norbert ukázal opět svou pokoru, která mu byla vlastní a díky které si získával u lidí důvěru. I v těch nejmotivnějších situacích Norbert dokázal získat člověka na svou stranu. Vzpomeňme na revoltu v Magdeburgu, když mu usilovali o život, pod tíhou jeho pohledu a odvahy zabránil krveprolití a mnoho vzbouřenců získal na svou stranu.

¹⁵⁷ Srov. Hangrättinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 45-48.

¹⁵⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 48-49.

Měli bychom připomenout opět v souvislosti s tímto tématem situaci císařské korunovace krále Lothara a papeže Innocence II., kdy při nečekaném požadavku Lothara na právo volby biskupů. Norbert pozastavil ceremonii a vstoupil mezi papeže a císaře. Dokonce se proti nim vymezil, tak mu záleželo o dobro církve. Díky této mimořádné odvaze zachoval svobodu církvi, aniž by zabránil dokončení korunovace a zachoval si přátelství jak mezi papežem, tak i císařem Lotharem. Nebylo to vždy jednoduché pro člověka, který žil v takové blízkosti Boží, mohl tím také upadat do konfliktních situací. Víme, že společnost i polarizoval, byl za své názory pronásledován a obdržel mnoho ran. Norbert však zůstal během těchto zápasů vždy Bohu věrný a za to byl obdařen požehnáním.

4.7. Mariánský ctitel

Písmo svaté vyzdvihuje jednotu apoštolské církve v modlitbě s Pannou Marií. Toto vzájemné propojení nebylo možné přehlédnout ani v době Norbertova života, kdy mariánská úcta byla živá a intenzivní. Norbert byl sám vzorem této mariánské úcty. Podle premonstrátské tradice se tvrdí, že zažil několik *vidění s Pannou Marií*, například takové, při kterém mu podávala bílý oděv. Norbert vyjadřoval svůj postoj k Panně Marii především věrným slavením mariánské mše svaté každou sobotu. Víme, že Norbert považoval sobotní den jako vhodný čas pro usmírování nepřátel.¹⁵⁹

Norbert nechal postavit kostel v Premontre a zasvětil ho ke slávě Boží a svaté Bohorodičky a zároveň určil, aby se tak stalo u dalších nově vznikajících klášterů a kostelů. Životopisci uvedli situaci, když se jednou vrátil do Premontre, podívoval se, jak velký počet chudých jeho opatství živí. Poznal však bídu v celém kraji a nařídil, aby klášter byl ještě štedřejší a zanechal pro své bratry listinu, ve které předložil předpisy pro konání dobrých skutků. V Premontre a později v dalších klášterech byly slaveny mariánské svátky s mimořádnou nádherou a úctou a staly se y příležitostí pro rozdávání almužen pro chudé.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Srov. Petit., F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 285-286.

¹⁶⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 286.

Norbert během svého života uzdravoval posedlé a byl nesmiřitelným bojovníkem proti zlým silám podle vzoru Pána Ježíše. Spojenci pro něho byly vždy svatá Eucharistie a ochránkyně Panna Maria, na kterou se velmi spoléhal.¹⁶¹

Pojďme nyní ještě více proniknout do tématu, proč byl Norbert takový mariánský světec. Po velkomyslném *Ano* vůči Božímu volání, po početí skrze Ducha svatého a po asi čtyřiceti týdnech požehnaného stavu přivedla na svět *nový život* Ježíše Krista, který o sobě řekl: *Já jsem cesta, pravda a život*. Narozením Ježíše skrze Marii začal nový život a se zrozením z Panny Marie začalo nové počítání času.

Hangrätinger popisuje, co dnes Ježíš na Marii blahoslaví: „*Je její schopnost vnímat a slyšet Boží slovo a také ho ve svém životě následovat. Nebylo to pro ni o nic lehčí než pro nás dnes – uvědomit si, že to je skutečně Boží hlas, pochopit ho jako výzvu v celkem běžné situaci, již doba zasnoubení a partnerství bezesporu je. Vidět však v této situaci, že po mně Bůh něco požaduje, začít naslouchat a poznat jeho vůli, odpovědět na ni velkomyslným přitakáním, a to je, na čem se zakládá Mariina velikost*“¹⁶²

Tajemství Panny Marie je její otevřenost i vůči tomu co nečeká, je oslovitelná i ze strany Boha. Není to tak jednoduché a samozřejmé, Bůh nemluví nahlas ani se nevtírá. Není slyšet bezprostředně a často jinak než očekáváme. Maria mezi mnoha hlasy rozeznala *jen ten hlas Boží*.¹⁶³

Panna Maria se stala pro Norbertův životní ideál *Solo Christo Duce* vzorem. Norbert následoval Pannu Marii v otevřenosti vůči Božímu volání a schopností na ně vždy energicky odpovědět.

Pro další lepší pochopení Norbertova života si představme evangelní příběh, kdy Marie se dozvěděla, že Alžběta je po dlouhém čekání v požehnaném stavu. *I tvoje příbuzná Alžběta počala ve svém stáří syna a je už v šestém měsíci, ačkoli byla považována za neplodnou* (Lk 1,36-37). Maria se chopila situace, vydala se na cestu a dokonce spěchala. Nechce nic odkládat a nechce se více zdržovat. Už se nezajímala, co bylo a co bude zítra, protože to nebylo v jejím dosahu možností. Žila přítomností. Maria

¹⁶¹ Petit F., *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století*, s. 286.

¹⁶² Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 54.

¹⁶³ *Tamtéž*, s. 54.

chtěla Alžbětě pomoci. Maria nebyla na cestě sama, měla v sobě Ježíše. Žije v přítomnosti Pána a přináší ho k druhým lidem.¹⁶⁴

Při setkání dvou žen došlo k srdečnému pozdravu, k jakému si vnitřnímu objetí, radosti, plného štěstí. Do této radosti jsou zasaženy i obě děti obou žen. *Duch svatý*, který naplňoval Marii, nyní naplňoval Alžbětu. Jako kdyby přskočila jiskra. Z tohoto vzrušujícího momentu vytryskl hlasitý *chvalozpěv*, kde to, co v sobě Maria nese, se stalo středobodem vyznání či budoucích věcí. Je to *můj Pán*, jehož uctívám jako Pána svého života. A ta, kdo Pána nosí a roznáší lidem, je Matka Páně a ji je třeba uctívat a blahoslavít.¹⁶⁵

Dříve než Norbert vykonal nějaké rozhodnutí, trávil delší čas na modlitbách, snažil se zachytit Boží volání. Někdy přicházelo postupně a po druhé zase jako náhlé vnuknutí. Norbert byl člověkem, který byl obdarován četnými milostmi a dary. Jedním z nich byla schopnost zachytit Boží hlas, jak to bylo vlastní Panně Marii a na jeho výzvu reagovat odhodlaně s plným nasazením. Vydával se na cestu jako Maria s jasným úmyslem. Jako putující hlasatel Božího slova přinášel k lidem ve svém srdci a slově Pána Ježíše. Pokud pozorně vnímáme texty životopisů, jakoby mezi ním a lidmi přskočila jiskra. Byl v mnoha věcech výjimečný a charismatický, ale on vždy zůstával skromný a pokorný. Nešetřil se a žil naplno. Jako Alžběta vzhlížel ke svému životu i k životu druhých lidí s nadějí a důvěrou, aby on sám a druzí lidé se stávali více lidmi. Když přicházel k lidem, přinášel Mariino poselství, poukazoval na onu otevřenost božího volání a na touhu po Božím království. Pannu Marii uctíval a tuto úctu přenášel do svého premonstrátského společenství, ale i do každého prostředí, ve kterém působil a kde se nasazoval pro Pána.

4.8. Eucharistický světec

Nacházíme se u posledního tématu; proto bychom si mohli uvést Antryho shrnující pasáž o Norbertově podnětném doporučení z *Vita A*: „*Norbert doporučoval těž častěji zachovávat tři věci: totiž čistotu u oltáře a při božských tajemstvích, nápravu přestupků a nedbalostí v kapitule a všude, péči o chudé a pohostinnost. Neboť u oltáře každý projevuje víru a lásku k Bohu, v očišťování svědomí péči o sebe, v přijímání*

¹⁶⁴ Srov. Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 55-56.

¹⁶⁵ *Tamtéž*, s. 56.

*cizinců a chudých lásku k bližnímu. Stále též tvrdil, že žádný dům, který by se pečlivě snažil toto trojí zachovávat, nikdy nemůže strádat více, než by mohl snést.*¹⁶⁶

Tato část ze životopisu Norberta nám připomíná pasáž ze synoptických evangelií, kde hovoří Ježíš se saduceji o největším přikázání. V prvním doporučení, *čistota u oltáře a při božských tajemství*, vidíme odraz prvního přikázání milovat Boha. Třetí doporučení, *pohostinnost a péče o chudé*, má souvislost s druhým přikázáním milovat bližního. Tomuto druhému přikázání náleží doporučení *napravovat přestupky a nedbalosti*, které mají úzkou souvislost s péčí o sebe a milováním sama sebe. Všechny tyto tři oblasti patřily mezi Norbertovy nejdůležitější motivace a zdroje životní energie.¹⁶⁷

Nyní se hlavně zaměříme na první doporučení, se kterým souvisí jeho každodenní slavení eucharistie. V době, kdy žil Norbert to nebylo vůbec obvyklé. Během mše svaté často urovnával spory, prováděl exorcismy. Stal se příběh, kdy mu po posvěcení těla a krve Páně do kalicha spadl pavouk. Aby nedošlo k újmě, zvolil řešení, že obsah kalicha raději celý vypil. Tím zvolil nebezpečí své vlastní smrti. Autor tohoto příběhu poukazoval na jeho víru a dobrotivost v Boha.¹⁶⁸

Antry nám představuje ještě jednu událost a to eucharistický zázrak, který se stal, když se vracel roku 1126 z Říma a po cestě se zastavil ve Würzburgu:

*„Když ve Würzburgu v hlavním kostele o velikonočním svátku za velké účasti lidu slavil mši a již přijímal tělo a krev páně, přistoupila k němu slepá žena, která všem byla známá, a on přijav právě krev Páně, dechl jí do očí a ona zase nabyla zraku.*¹⁶⁹

Norbert byl a je často zobrazován s berlou a monstrancí či kalichem v ruce. Svým každodenním slavením eucharistie dosvědčoval svou lásku, úctu a zbožnost vůči eucharistii. Norbert byl Božím nástrojem, skrze něhož Bůh působil.

Hangrätinger popisuje eucharistii slovy: *„Jako čistou přítomnost, čistou nabídku. Já jsem tady! Eucharistie je zkrátka tady, čirá existence a připravenost dát se k dispozici tomu, kdo vstoupí, kdo bude mít za to, že je vyzván, aby si vzal, jedl a pil. Eucharistie stojí v průsečíku smrti a života, umírání a vstávání z mrtvých, odevzdanosti a přijímání, hladu a nasycení, zrady a lásky, loučení a setkávání, společenství a samoty,*

¹⁶⁶ Antry, T., *Ve stopách svatého Norberta*, s. 31.

¹⁶⁷ *Tamtéž*, s. 31-32.

¹⁶⁸ *Tamtéž*, s. 33.

¹⁶⁹ *Tamtéž*, s. 33.

noci a dne, temnoty a světla. Obsahuje vše, co tvoří lidský život. Eucharistie je koncentrací života do jednoho bodu, momentu, gesta, jak to snad může vyjádřit lámání chleba, rozlomit a darovat, nechat druhému a přijmout, zaniknout a nechat znovu vzklíčit (jako obilí), vydat se a stát se jedním.“¹⁷⁰

Při Poslední večeři se chvěla celá Ježíšova touha, aby se konečně prosadila Boží vláda spočívající v postoji v solidaritě s celým stvořením. Ježíš slaví tuto Boží světovládu jako velkou svatební hostinu. Pozdvihuje a převyšuje všechno negativní, vede k nasycení a naplnění skutečného společenství.¹⁷¹

Premonstráti často rozjímali nad Písní písní, proto použijme od Norbertova přítele Bernarda z Clairvaux, který v jednom kázání nad touto knihou uvedl o eucharistii následující:

„Nediv se tomu: On jí nás a my jíme jeho, čím více jsme s ním spojeni. A neexistuje pro nás žádná jiná možnost, abychom se s ním sjednotili. Když ho totiž jím, ale nenechávám jeho, aby jedl mne, je sice ve mně, ale já ještě nejsem v něm. A když on jí mne, ale já nejím jeho, má mě sice v sobě, ale není ještě ve mně. V obou případech není sjednocení ještě dokonalé. Až tehdy, když mě jí, aby mě měl v sobě, a když i naopak já jím jeho, abych ho také měl v sobě, teprve potom je sjednocení úplné a pevné. Pak jsem já v něm a stejně tak on ve mně.“¹⁷²

Přijímáním svátostného pokrmu získáváme Ježíšovu podobu, dostává se nám účasti na jeho postojích, stáváme se svobodnějšími, tvořivějšími, dospělejšími a méně sobeckými lidmi. Člověk se vrací zpět do stavu počáteční důstojnosti, osvobozuje se z područí egoismu. A celý tento transformační proces vede k solidaritě.¹⁷³ Norbert svým projevem a hlubokou vnitřní účastí při slavení eucharistie lidí udivoval a oslovoval. Podléhal každodennímu dojetí nad zázrakem při proměňování darů v tělo a krev Páně, ze kterého pak následně čerpal sílu a žil pro druhé. Při slavení eucharistie urovnával spory, vykonával exorcismy a uzdravoval. Eucharistie se stala centrem pozornosti jeho duchovního života. Norbert vedl k lásce a k účtě k eucharistii všechen prostý i urozený lid, ale zvláště své spolubratry a sestry. Dával důraz na čistotu kolem oltáře a slavnostní liturgii. Ve společenství vždy připomínal, že Ježíš, který k nim přichází v eucharistii je i tím Ježíšem, který je v lidech, kteří za nimi přicházeli v tísní či z nějaké nouze.

¹⁷⁰ Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 63.

¹⁷¹ *Tamtéž*, s. 64.

¹⁷² Hangrätinger, T., *Podle charismatu sv. Norberta*, s. 65.

¹⁷³ *Tamtéž*, s. 65.

Závěr

Premonstráti se ubírají radikální cestou *apoštolského* života podle evangelia a *charismatu* sv. Norberta. Při slavných slibech čtou slova: *Slibuji změnu svého chování a společný život*. Premonstráti po vzoru sv. Norberta vědí, že obrácení *je věcí jednotlivce* a skrze jednotlivce se potom může změnit společenství. Premonstrátský řeholní život je povoláním k *neustálé konverzi*, k obrácení se k Bohu a s následným prožíváním života v *místní církevní obci*. Vyznačují se *úctou k eucharistii* jako středobodem řeholního usilování, *čistotou kolem oltáře a slavnostní liturgií*. Polem působnosti je pro ně pohostinnost a *péče o chudé a trpící, služba pro dobro církve* včetně zapojování laiků, terciářů, snaha vnášet do všech oblastí působení *smíření a pokoj*. Jejich posláním je přinášet k lidem *Boží slovo*. V premonstrátském společenství byla a je patrná neustálá přítomnost *mariánské úcty* při liturgii a při slavení mariánských svátků. Důležitou roli sehrávala mariánská úcta prostřednictvím řeholních kanovníků v potridenské době coby pozitivní projev „věřícího srdce“; k tomu, aby se člověk nechal zmocnit Marií, nepostačí se bránit nebo zaujat postoj vůči Lutherově myšlence ospravedlní víry. Podobně ani řád nemůže být nesen jen vyrovnáváním se: jde o dílo Boží, které se rodí v jeho tajemném srdci. Premonstráti se stali vyznavači, hlasateli a autory mnoha děl o *Neposkvrněném početí Panny Marie*. A přitom máme na mysli, že mariánská úcta vzniká z pohledu na krásu ženy, ne z důvodu, že jsem se ocitnul v nějakém protireformačním hnutí.

Životní cesta Norberta nebyla srozumitelná každému. Prožil mládí plný světského života, kde nechyběly politické ambice. Svým obrácením odpověděl v ústraní klášterů, kde poznal *novou životní cestu* stát se *potulným kazatelem*. Založil řeholní kanovníký řád a stále pokračoval v misijním úsilí i jako *magdeburský arcibiskup*. Norbert byl člověkem *modlitby, kontemplace a ústící do akce*. Dokázal rozpoznat *vnitřní Boží hlas* a s rozhodností na něho uměl odpovědět. Životním ideálem se pro něho stalo heslo *Solo Christo Duce*.

Norbert vynikal šarmantním chováním, diplomatickým vystupováním a empatií vůči lidem. Víme, že *na sobě vnitřně pracoval*. Zvolil si život po vzorů apoštolů *v chudobě a odříkání*. Sám se však vyznačoval *pohostinností a štědrostí vůči chudým a trpícím*. Kromě doporučení, který zanechal v Premontré nedochoval se nám žádný jeho text. Norbert byl však mužem slova. Snažil se být příkladem a *co říkal, to se snažil žít* a

tím byl příkladem. Stal se *kazatelem Božího slova*, které přinášel všem lidem bez rozdílu vůči jejich společenskému postavení.

Norbert *se zasloužil o obnovu církve* a stal významnou osobností gregoriánské reformy dvanáctého století. Víme, že s obnovou začal především *od sebe a to velmi radikálním způsobem*. Při reformním počínání zažíval i neúspěchy, které ho však neodradily od dalšího pokračování.

Když přicházel k lidem, přinášel Mariino poselství, poukazoval na onu *otevřenost Božího volání* a na touhu po Božím království. Pannu Marii uctíval a tuto úctu přenášel do svého premonstrátského společenství, ale i do každého prostředí, ve kterém působil a kde se nasazoval pro Pána.

Norbert projevoval *hlubokou vnitřní účast při slavení eucharistie*. Spolubratry a sestry ve společenství a všechny ostatní lidi vedl k lásce a k úctě k eucharistii. Při slavení eucharistie uzdravoval, urovnával spory a vykonával exorcismy.

Závěr práce ukončíme zajímavým popisem Norberta z *Vita B*, který nám představuje Dauzet v knize *Krátký životopis svatého Norberta*:

„Důstojný mezi vznešenými osobami, uměl být prostý a lidový mezi lidem. Se vzdělanci rozmlouval o vědě a umění. S nevzdělanými působil jako nevzdělaný, zkrátka byl všem vším a snažil se být ke všem milý.“¹⁷⁴

¹⁷⁴ Dauzet, D-M., *Krátký životopis svatého Norberta*, s. 24.

Anotace

Příjmení a jméno autora:	Veselík Aleš, Mgr.
Instituce:	Cyrlometodějská fakulta Univerzity Palackého v Olomouci Katedra pastorální a spirituální teologie
Název práce:	Duchovní profil Norberta z Xantenu
Vedoucí práce:	Luisa Karczubová, Th.D.
Počet stran:	70
Počet příloh:	0
Počet titulů bibliografie:	22
Rok obhajoby:	2021
Klíčová slova:	premonstráti, Premontré, hagiografie, spiritualita, apoštolský, investitura, simonie, evangelizace, misie, reforma, morální ctnosti, modlitba, liturgie, Panna Maria, eucharistie

Bakalářská práce se zabývá životem a spiritualitou sv. Norberta z Xantenu. První část představuje duchovní kontext dobových dějin Xantenu. Druhá kapitola pojednává o vzniku premonstrátského řádu a jeho spiritualitě. Ve třetí kapitole jsou představeny životní etapy světce, jeho mládí, obrácení, kazatelská činnost, období založení řádu a Norbertovo působení v pozici arcibiskupa v Magdeburgu. Závěrečná část se zabývá Norbertovou spiritualitou a jeho charismaty.

Annotation

Surname and name:	Veselík Aleš, Mgr.
Institution:	Cyriľometodějská fakulta Univerzity Palackého v Olomouci Katedra pastorální a spirituální teologie
Title of the Thesis:	Spiritual profile of Norbert of Xanten
Supervisor:	Luisa Karczubová, Th.D.
Number of pages:	70
Number of annexes:	0
Bibliography titles number:	22
Year of exam:	2021
Key words:	premonstratensian, Premontré, hagiography, spirituality, apostolic, investiture, concordat, simony, evangelization, mission, reform, moral virtues, prayer, liturgy, Virgin Mary, Eucharist

This bachelor thesis deals with the life and spirituality of St. Norbert of Xanten. The first part presents the spiritual context of the contemporary history of Xanten. The second chapter deals with the origin of the Premonstratensian order and its spirituality. The third chapter presents the life stages of the saint, his youth, conversion, preaching, the period of the founding of the order and Norbert's work as archbishop of Magdeburg. The final part deals with Norbert's spirituality and his charisms.

Seznam použité literatury

Primární literatura

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 7. přeprac. vyd, (5. vyd. v ČBS). Praha: Česká biblická společnost, 1996. 1007, 283 s., mp. ISBN 80-85810-11-5.

DOKUMENTY II. VATIKÁNSKÉHO KONCILU. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3

ANTRY, Theodore James et al. *Ve stopách svatého Norberta: sborník pro premonstrátskou spiritualitu.* 1. vydání. V Doksanech: Klášter sester premonstrátek, 2016. 251 stran. ISBN 978-80-270-0592-5.

DACHOVSKÝ, Karel. *Svatý Norbert.* Vyd. 1. Praha: Řád, 2008. 58 s. ISBN 978-80-86673-18-9.

DAUZET, Dominique-Marie. *Krátký životopis sv. Norberta.* V Doksanech: Klášter sester premonstrátek, 2014. 135 s. ISBN 978-80-260-6658-3.

HANDGRÄTINGER, Thomas. *Podle charismatu sv. Norberta,* Vyd. 1. Řím: Exercicie pro premonstrátské sestry v Rotu, 2008. 75 s.

HANDGRÄTINGER, Thomas. *Setkání a poslání: premonstrátská spiritualita.* V Doksanech: Klášter sester premonstrátek, 2015. 227 stran. ISBN 978-80-260-8825-7.

HUGO, Ludovicus Carolus. *Život svatého Norberta, arcibiskupa magdeburského, zakladatele řádu premonstrátského, bratrem téhož řádu a věku, jak se podobá, opatem - jeho ve správě řádu nástupcem, věrně vypsany.* Praha: L. Kuncíř, 1927. 66 s. Boží bojovníci; sv. 3.

CHAROUZ, Zdeněk. *Svatý Norbert.* Brno: Cesta, 1990. 21 s.

PETIT, François. *Premonstrátská spiritualita XII. a XIII. století.* Doksany: Klášter sester premonstrátek v Doksanech, 2018. 327 stran. ISBN 978-80-270-4518-1.

ŘEHÁK, Tadeáš Zdeněk. *Co chtějí synové a dcery sv. Norberta?,* Praha: Klášter premonstrátů na Strahově, 1995.

ŘÍHA, Tomáš. *Svatý Norbert a jeho dílo.* Řím: Křesťanská akademie, 1971. 302 s., [24] s. obr. příl. Sůl země; sv. 8.

SAJÍC, Jan, ed. *Svatý Norbert: první životopis 12 sto.* Praha: Kanonie premonstrátů, 1940. 119 s.

Sekundární literatura

ALTRICHTER, Michal. *Krátké dějiny křesťanské spirituality*. Vyd. 1. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013. 206 s. Prameny spirituality; 31. ISBN 978-80-7412-132-6.

ALTRICHTER, Michal. *Spirituální teologie*. Vydání první. Olomouc: Nakladatelství Centra Aletti Refugium Velehrad-Roma, s.r.o., 2017. 734 stran. Prameny spirituality; LXIX. ISBN 978-80-7412-278-1.

FIORES, Stefano de, ed. a GOFFI, Tullo, ed. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. 1295 s. ISBN 80-7192-338-9.

FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Zvon, 1995. 358 s. ISBN 80-7113-119-9.

CHESTERTON, G. K. *František z Assisi*. V Praze: Alverna, 1993, s. 141. ISBN 80-901426-6-4.

KADLEC, Jaroslav. *Dějiny katolické církve*. Vyd. 3., přeprac. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1993. 3 sv. (209, 301 s., s. 302-499). ISBN 80-7067-285-4.

LAWRENCE, C. H. *Dějiny středověkého mnišství*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. 325 stran. ISBN 80-85959-88-7.

PÍŤHA, Petr. *Svatý Norbert*. Praha: Zvon, 1990. 56 s. ISBN 80-7113-012-5.

SUCHÁNEK, Drahomír a DRŠKA, Václav. *Církevní dějiny. Antika a středověk*. Vyd. 1. Praha: Grada

Seznam použitých zkratk

Všechny zkratky biblických knih uvádím podle liturgického úzu:

Dt; Ef; Flp; Gal; Gn; Jan; Kol; Kor; Lk; Mk; Mt; Petr; Sk aj.

např. například

s. strana

sv. svatý

srov. srovnávej

tj. to je